

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen

FEKH69

Examensarbete i redovisning på kandidatnivå

VT22

Revisorns roll i arbetet mot penningtvätt

Mottagandet av Revisorsinspektionens nya föreskrifter

Författare:

Klara Carlbring

Elin Skilberg

Matilda Westin

Handledare:

Caroline Hellström

Förord

Inledningsvis vill vi rikta ett stort tack till vår handledare, Caroline Hellström, som under arbetets gång tillfört många goda ideér och värdefull uppmuntran. Samtliga handledningstillfällen lämnades med ny energi och hög motivation. Vidare vill vi rikta stor tacksamhet till våra intervjupersoner som ställt upp med både tid och engagemang. Avslutningsvis vill vi tacka varandra för ett roligt och lärorikt genomförande som framförallt inneburit nya vänskaper och ett fint avslut på våra respektive universitetsstudier.

Lund, den 31 maj 2022

Klara Carlbring

Elin Skilberg

Matilda Westin

Sammanfattning

Titel	Revisorns roll i arbetet mot penningtvätt: Mottagandet av Revisorsinspektionens nya föreskrifter
Datum för seminarium	3 juni 2022
Kurs	FEKH69
Handledare	Caronline Hellström
Syfte	Uppsatsen ämnar att fastställa vilken roll och betydelse som tillskrivs revisionsyrket i det brottsförebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt. Det sekundära syftet för studien utgörs av en utredning för vilka egentliga anledningar och aktörer som orsakar den konflikt som råder kring revisorns faktiska roll i frågan.
Metod	Studien antar en induktiv forskningsansats med ett kvalitativt angreppssätt. Den empiriska datainsamlingen utgörs av innehåll från lagar samt semistrukturerade intervjuer som hölls med dels auktoriserade revisorer, dels myndigheter som på något sätt utformar eller befäster revisorns roll i brottsbekämpningen.
Teoretisk referensram	En kombination av vetenskapliga teorier och annan litteratur om revisorsprofessionen låg till grund för uppsatsens teoretiska referensram, som i sin helhet utgjordes av revisorns allmänna roll, agent- och principalteorin, legitimitetsteorin och förväntningsgapsteorin.
Empiri	Det empiriska materialet inleds av institutionalia där aktiebolagslagen (2005:551), Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism samt Revisorsinspektionens föreskrifter (2021:1) presenteras. Vidare återges relevanta delar av de intervjuer som genomfördes med auktoriserade revisorer samt berörda myndigheter.
Slutsats	Uppsatsens inledande frågeställning har inte enbart ett möjligt svar, utan kan snarare besvaras olika beroende på vilken aktör som det tas hänsyn till. Utifrån penningtvättslagen och genomförda intervjuer med myndigheter står det klart att revisorer besitter ett stort ansvar vad gäller att förebygga och bekämpa penningtvätt. Detta skiljer sig från hur aktiebolagslagen kan tolkas, detta då enbart en minoritet av svenska aktiebolag berörs av revisionskravet. Revisorererna själva är oense om vilken betydelse dess profession har i arbetet mot penningtvätt, men en gemensam föreställning är att det åligger dem orimligt höga krav vad gäller just upptäckande och förebyggande. Uppsatsens andra frågeställning kan förstås utifrån ett förväntningsgap som uppstår dels mellan revisorns yrkesutövning och samhällets förväntningar, dels utifrån revisorerernas regelmässiga efterlevnad och Revisorsinspektionens bristfälliga föreskrifter.
Nyckelbegrepp	Penningtvätt, revisor, Revisorsinspektionen, nya föreskrifter, regelefterlevnad, förväntningsgap

Abstract

Title	The role of the auditor in the work against money laundering: The reception of the Swedish Inspectorate of Auditors' new regulation
Date for seminar	June 3, 2022
Purpose	The thesis intends to determine the role and significance attributed to the auditing profession in the crime prevention of and fight against money laundering. The secondary purpose of the study consists of an investigation of the actual reasons and the actors that cause the conflict that characterizes the discussion about auditors' actual responsibility in the matter.
Methodology	The study applies an inductive research approach with a qualitative embossed method. The empirical data collection consists partly of laws, as well as semistructured interviews held with authorized public auditors, and authorities that in some way design or consolidate the role of auditors in the control against money laundering.
Theoretical perspectives	The theoretical frame consisted of a combination of theories and other literature about the audit profession. It was divided into the following parts; the auditor's general role, agent and principal theory, the theory of legitimacy and expectation gap theory.
Empirical	The empirical data begins by presenting regulations, where the Companies Act (2005:551), the Law (2017:630) of measures against money laundering and terrorist financing, as well as the Swedish Inspectorate of Auditors' regulations (2021:1) are included. Furthermore, relevant parts of the interviews conducted with authorized auditors and relevant authorities were reproduced.
Conclusions	The initial research question does not have one single answer, but can rather be answered depending on which actor it is taken into account. Based on the Money Laundering Act and conducted interviews with authorities, it becomes clear that auditors play an important role in the prevention and battle against money laundry. This differs from how the Companies Act can be interpreted, as a minority of Swedish limited companies are affected by the audit requirement. The auditors themselves disagree on the significance of its profession in the matter, however a common perception is that they have unreasonably high demands in terms of prevention and combat. The second question of the thesis can be understood as an expectation gap that consists due to the discrepancy between the auditor's professional practice and society's expectations, as well as between the auditors' regulation compliance and the Swedish Inspectorate of Auditors' deficient regulations.
Key words	Money laundering, auditor, the Swedish Inspectorate of Auditors, new regulation, regulation compliance, expectation gap

Ordlista

ABL: Aktiefbolagslag (2005:551)

EBM: Ekobrottsmyndigheten

Ekobrott: Brottshandlingar av ekonomisk karaktär

FIFO: Finanspolisen

Penningtvättslagen: Lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

PEP: Person i politiskt utsatt ställning

Små revisionsbyråer: Lokal byrå

Stora revisionsbyråer: Etablerad i flera städer

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemdiskussion	7
1.3 Syfte	9
1.4 Uppsatsens disposition	9
2. Metod	11
2.1 Forskningsansats	11
2.2 Urval och datainsamling	12
2.2.1 Intervjuer	12
2.2.1.1 Myndigheter och andra aktörer	12
2.2.1.2 Revisorer	14
2.2.2 Informationssökning	15
2.3 Val av referensram	16
2.4 Genomförande av intervjuer	17
2.4.1 Intervjuguide	19
2.5 Bearbetning av empiri	20
2.6 Etiska överväganden	21
2.7 Studiens kvalitet	22
3. Penningtvätt	24
3.1 Definitionen av penningtvätt	24
3.2 Penningtvättsprocessen	24
4. Tidigare forskning	26
5. Teoretisk referensram	29
5.1 Revisorns allmänna roll	29
5.2 Agent- och principalteorin	30
5.3 Legitimitetsteorin	30
5.4 Förväntningsgap	31
6. Empirisk data	33
6.1 Institutionalia	33
6.1.1 Aktiebolagslag (2005:551)	33
6.1.2 Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	33
6.1.3 Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2021:1) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	35
6.2 Intervjuer	36
6.2.1 Myndigheter	36
6.2.1.1 Revisorns roll	36
6.2.1.2 Rapporteringsgraden	37

6.2.1.3 Den nya föreskriften	38
6.2.2 Revisorer	40
6.2.2.1 Revisorns roll	40
6.2.2.2 Rapporteringsgraden	41
6.2.2.3 Den nya föreskriften	43
7. Analys	46
7.1 Revisorns roll	46
7.2 Rapporteringsgraden	49
7.3 Den nya föreskriften	50
8. Slutsats och diskussion	52
8.1 Slutsats	52
8.2 Diskussion och fortsatt forskning	53
Källförteckning	57
Bilagor	63

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I februari 2019 gör SVT Nyheter och Uppdrag Granskning ett storslaget och chockerande avslöjande, ett avslöjande som senare kommer benämnas som världens största penningtvättshärva (Dyfvermark, Larsson Kakuli, & Gordh Humlesjö, 2020). Den svenska storbanken Swedbank kan nämligen ha använts för att tvätta pengar. Detta bara ett år efter att Danske Banks VD, Thomas Borgen, tvingats lämna sitt uppdrag till följd av den bevisning som påvisar att tusentals utländska kunder till Danske Banks filial i Estland kan misstänkas för penningtvätt där Swedbanks VD, Birgitte Bonnesen, försäkrat att Swedbank inte ska ha varit involverade.. Emellertid, med hjälp av information från en läcka, uppskattas det att cirka 40 miljarder kriminellt härstammade svenska kronor ska ha passerat baltiska Swedbankkunder till mottagare i Danske Bank (Dyfvermark, Larsson Kakuli, & Gordh Humlesjö, 2020). Nästan exakt ett år efter att skandalen blivit en världsnyhet, utdelas den i Sverige rekordhöga sanktionsavgiften på totalt fyra miljarder kronor till Swedbank med anledning av detta (Johansson, 2020). Samtidigt involveras även Nordea, SEB och Handelsbanken i ytterligare en misstänkt penningtvättshärva kopplat till en dokumentationsläcka från det amerikanska finansdepartementet, FinCen, där de berörda transaktionerna beräknas uppgå till 17 miljarder kronor (Törnwall & Almgren, 2020). Fastän ekonomisk brottslighet, och då framförallt penningtvätt, är ett växande samhällsproblem, är det inget nytt fenomen (Morris-Cotterill, 2001). Det har en historia som sträcker sig mer än 3 000 år tillbaka i tiden, då kinesiska köpmän hemlighöll sina vinster i rädsla för att regenter skulle ta det ifrån dem och strategin som praktiserades gick ut på att omlokalisera tillgångarna utanför jurisdiktionen in i verksamhetsinvesteringar (Morris-Cotterill, 2001).

1.2 Problemdiskussion

Trots att internationella åtgärder vidtagits, kvarstår det faktum att svarta pengar tvättas vita på daglig basis (se t.ex. pennintvättsdirektiven 2015/849/EU och 2018/843/EU). Hur mycket pengar det faktiskt rör sig om är däremot svårt att fastställa, men organisationen Financial Action Task

Force (2006) har redovisat en uppskattning på att drygt 130 miljarder kronor tvättas i Sverige varje år. Denna siffra har den svenska statsmakten försökt reducera på olika sätt, bland annat genom att utse en särskild utredare med uppgift att undersöka vilka stärkta insatser som kan vidtas för att bekämpa penningtvätt, därutöver genom reglering i form av penningtvättslagstiftning (SOU 2021:42; Prop. 2016/17:173). Med hjälp av penningtvättslagen åläggs nämligen diverse verksamhetsutövare, däribland revisorer, en skyldighet att rapportera misstänkt penningtvätt till Finanspolisen (Revisorsinspektionen, 2019). Vad gäller just revisorns roll som brottsbekämpare av penningtvätt, bestyrks professionens betydelse i och med att Revisorsinspektionen så sent som vid årsskiftet till 2022 valt att komplettera penningtvättslagen med egna föreskrifter som konkretiserar hur revisorsbranschen är tänkt att tillämpa regelverket (RIFS 2021:1).

Revisorns bidrag till att stoppa penningtvätt är däremot inte framstående i Finanspolisens årsrapporter kring penningtvätt. Av den senast utlämnade rapporten för 2021 framgår det att revisionsbranschen är en underrepresenterad grupp bland övriga verksamhetsutövare vad gäller antalet misstankerapporteringar till Finanspolisen (Polismyndigheten, 2022). Endast 20 av totalt 37 528 inkomna rapporter lämnades av en godkänd revisor, auktoriserad revisor eller registrerat revisionsbolag (Polismyndigheten, 2022). Vad den låga rapporteringsgraden beror på är ett studerat ämne sedan tidigare och en slutsats som dragits är att kunskapen kring vid vilken misstankegrad revisorn är förpliktigad att rapportera, är bristfällig (Lundberg, 2016; Frydén & Öhrn, 2014). Utöver avsaknaden av förståelse för penningtvättslagstiftningen, förefaller det även råda en konflikt kring huruvida bekämpningen av penningtvätt är en plikt som bör ingå i revisorns roll eller inte (se t.ex. Lundberg, 2016; Norton, 2018). Sofia Bildstein-Hagberg (2021), expert inom finansiell rapportering, är en av de som ställer sig kritisk till revisorns obligation att upptäcka och stoppa penningtvätt. Detta då hon inte anser att det faller inom det standardiserade revisionsyrkets primära aktiviteter. I stället lyfts argumentet att riskbaserade åtgärder helt bör hänföras till myndighetskontroller, såsom Skatteverket och Bolagsverket (Bildstein-Hagberg, 2021). Statistiska Centralbyrån fastställer att aktiebolag är den överlägset vanligaste bolagsformen för juridiska personer i Sverige idag (SCB, u.å.). Härvid kan ytterligare en aspekt som utvidgar problematiken tilläggas, i och med sammanställningen från 2019 som visar att 80-85% av nystartade aktiebolag inte tillämpar revision (Motion 2019/20:840). Således uteblir

revisionens brottsförebyggande funktion. Efter att ha genomfört en första litteraturstudie, står det klart att det föreligger skiljaktigheter mellan vad revisorn förväntas göra och vad revisorn faktiskt gör i fråga om penningtvätt. Frågorna som kvarstår att besvaras är därmed om revisorsrollen anses vara viktig i bekämpningen av penningtvätt, men också vad som föranleder denna konstaterade konflikt. Här ansågs det saknas vidare forskning.

1.3 Syfte

Med den konflikt som idag råder kring revisionsyrkets funktion i det brottsförebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt i åtanke, mynnar uppsatsens centrala syfte ut i att analysera och vidare fastställa revisorns faktiska roll och betydelse i just denna mening. Studien är därmed tänkt att bidra till det redan befintliga forskningsområdet, emellertid utifrån ett brottsbekämpande angreppssätt där revisorns betydelse i penningtvättsbekämpningen är ämnad att fastställas. Vidare avser uppsatsen att utreda och undersöka de egentliga anledningar som orsakar den konflikt som presenterats, samt vilka aktörer det är som bidrar till oenigheten. För att uppnå uppsatsens syfte, ska följande två frågeställningar besvaras.

Frågeställningar

- 1. Vilken roll, förväntan och betydelse tillskriver myndigheter och revisorerna själva revisionsfunktionen i det förebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt?*
- 2. Vilka orsaker föranleder konflikten om revisorns roll i det förebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt?*

1.4 Uppsatsens disposition

Uppsatsens inledande kapitel omfattas av studiens bakgrund och problemformulering som senare mynnar ut i studiens syfte, vilket ligger till grund för de formulerade forskningsfrågorna. Det nästföljande kapitlet behandlar uppsatsens metod, där metodkritiken presenteras löpande i samband med redogörelsen för de metodiska vägval som fattats. I det tredje kapitlet får läsaren bekanta sig med penningtvättsprocessen, detta för att ge läsaren grundläggande kunskap i det som utgör uppsatsens fundament. Därefter, i kapitel fyra, återges den tidigare forskning som gjorts i ämnet och som uppsatsen i mångt och mycket har utgått ifrån. I det femte kapitlet

framförs den teoretiska referensram som tillämpats. Inledningsvis presenteras revisorns allmänna roll följt av agent- och principalteorin och legitimitetsteorin. Avslutningsvis beskrivs Porters förväntningsgap, den teori som huvudsakligen används för att förklara empirin. I det sjätte kapitlet redovisas den empiri som dels tar utgångspunkt från berörda lagrum, dels från de intervjuer som genomförts. Det empiriska material som bygger på intervjuerna återges var för sig, uppdelat mellan myndigheter och revisorer. Uppsatsens sjunde kapitlet omfattas av analysen, där studiens empiri kopplas till referensramens teorier och tidigare forskning. Till skillnad från empirin, förs inte analysen uppdelat myndigheter och revisorer emellan, utan detta sker parallellt. Till sist presenteras uppsatsens slutsatser och reflektion kring den genomförda studie med förslag på fortsatta ämnen att bedriva forskning inom. Dispositionens ordningsföljd illustreras i figur 1.

Figur 1: Uppsatsens disposition

2. Metod

2.1 Forskningsansats

Enligt Bryman och Bell (2017) kan sambandet mellan teori och empiri uppfattas på två åtskilda sätt; deduktivt och induktivt. Att anta en deduktiv ansats, vilket är mest förekommande, innebär kortfattat att forskningen tar sin utgångspunkt i existerande teori och att de hypotes(er), som ska bekräftas eller förkastas av den empiriska undersökningen, formuleras därefter. Den induktiva ansatsen, något mindre förekommande, kan beskrivas som den deduktiva ansatsens negation. När en induktiv ansats tillämpas är det i stället det resultat som erhålls vid den empiriska undersökningen som får förklara teorin (Bryman & Bell, 2017). Då uppsatsens syfte uppfylls genom att de formulerade forskningsfrågorna besvaras av generella och teoretiska slutsatser på grundval av intervjuerna och datainsamling, antog arbetet ett induktivt angreppssätt (Bryman & Bell 2017).

Fortsättningsvis går det att relatera de två angreppssätten till två slags forskningsstrategier, beroende på hur författaren väljer att förhålla sig till den insamlade datan (Bryman & Bell, 2017). Antingen utgår arbetet från en kvantitativ metod, i annat fall en kvalitativ metod. Den distinkta skillnaden utgörs övergripande av att den kvantitativa forskningen lägger vikt vid kvantifiering och har ett deduktivt angreppssätt, medan en kvalitativ forskning betonar analys av ord och upplevelser och har ett induktivt angreppssätt (Bryman & Bell, 2017). Då empirin bygger på semistrukturerade intervjuer där kontextuell förståelse eftersträvas, är det en kvalitativ metod som tillämpas i denna studie. Lundahl och Skärvad (2016) menar att det är passande att använda sig av en kvalitativ forskningsstrategi när frågeställningen har som mål att tolka och förstå hur och varför individer och grupper förhåller sig till olika sociala fenomen. Detta stämmer väl överens med uppsatsens syfte. Då studien inte har för avsikt att mäta och bringa klarhet i statistiska samband, och inte heller avser att redovisa de tillfrågades svar numerisk genom tabeller eller dylikt, ansågs det inte vara aktuellt att tillämpa en kvantitativ metod (Bryman & Bell, 2017). Vidare bedömdes inte den information som undersökningen förväntades generera, kunna erhållas via frågeformulär med förutbestämda och slutna svarsalternativ. Avslutningsvis

ska nämnas det uppenbara, det vill säga att det inte existerar några teorier med tydlig koppling till ämnet, vilket är en ytterligare anledning till att deduktiv forskningsansats inte antogs.

2.2 Urval och datainsamling

2.2.1 Intervjuer

2.2.1.1 Myndigheter och andra aktörer

För att besvara uppsatsens formulerade frågeställningar kontaktades olika typer av myndigheter samt en intresseorganisation. Dessa handhar antingen formuleringen av riktlinjer och föreskrifter, alternativt har en i allmänhet god insyn i revisorns roll och förväntan mot sig i bekämpningen av penningtvätt. Urvalet tog sin utgångspunkt i att Polismyndigheten sedan 1 januari 2018 leder en nationell samordningsfunktion, vars uppgift är att driva ett unisont arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism (Polisen, 2020). Samordningsfunktionen består av totalt 16 myndigheter och en organisation, där utbyte av kompetenser och nära samverkan präglar det preventiva arbetet (Polisen, 2020). Efter närmare undersökning av varje myndighets ansvarsområde, bedömdes Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, Finansinspektionen, Finanspolisen, Revisorsinspektionen samt Åklagarmyndigheten vara av särskilt intresse för denna uppsats. Samtliga av dessa aktörer kontaktades via telefon, som vidare resulterade i framgång hos Ekobrottsmyndigheten och Revisorsinspektionen. Övriga kontakter avböjde förfrågan om deltagande i intervju, med anledning av befarad bristfällig insyn till de områden som uppsatsens huvudsakliga intresseområde behandlar.

Fortsättningsvis föreföll branschorganisation FAR vara av intresse i besvarandet av uppsatsens frågeställningar. Detta då FAR verkar inom området för redovisning, revision och rådgivning och ägnar sig bland annat åt att handleda samt förmedla kunskap vad gäller regler inom ekonomi (FAR, u.å.). Genom sitt medlemskap i IFAC översätter FAR internationellt etablerade revisionsstandarder, utöver utvecklandet av sina egna (FAR, u.å.). Vid kontakt med FAR avstods intervju med anledning av resursbrist, däremot gavs kontaktuppgifterna till en nära samarbetspartner, Due Compliance, som föreslogs vara fördelaktig för uppsatsens ändamål. Due Compliance (u.å.) förser verksamheter med heltäckande processflöden uppdelade i två separata sektioner; Due Conflict samt Due AML, där den sistnämnde gör sig relevant för den här

uppsatsen. Tjänsten är, enkelt förklarat, ett programverktyg för att genomföra sömlösa penningtvättskontroller av externa företag (Due Compliance, u.å.). Företaget godkände medverkan till intervju. Trots att Due Compliance inte utgör någon myndighet kommer företaget fortsättningsvis ingå i den samlade benämningen “myndigheter” för att underlätta för läsaren.

Avslutningsvis ska ett kritiskt förhållningssätt intas till det urval som gjorts. Att välja myndigheter från Samordningsfunktionen är inget som anses skulle vara negativt. Däremot går det att ifrågasätta att empirin bygger på svar inhämtade från två av de totalt 16 myndigheterna, och att det i slutändan var två av de sex myndigheter som bedömdes relevanta som ställde upp. Huruvida intervjuer med samtliga myndigheter hade resulterat i andra slutsatser är svårt att veta, men troligtvis hade en mer omfattande analys kunnat genomföras. Risken med det bortfall som förekommit, är att relevanta perspektiv kan ha gått förlorade. Samtidigt ska det inte gå osagt att Ekobrottsmyndigheten och Revisorsinspektionen var två av de myndigheter som ansågs vara särskilt intressanta för uppsatsens syfte. Anledningen till att Ekobrottsmyndighetens medverkan var så pass essentiell, grundar sig i att Sveriges regering enligt 1 § förordning 2015:744 med instruktion för Ekobrottsmyndigheten, tilldelat myndigheten uppdraget att bekämpa ekonomisk brottslighet. Myndigheten är en åklagarmyndighet som dels utreder pågående ekobrott, dels lagför och utvecklar brottsförebyggande åtgärder som kan vidtas (Ekobrottsmyndigheten, u.å.a.). Vidare var det angeläget att få tag på Revisorsinspektionen då myndigheten utgör regeringens expertmyndighet i frågor som berör revisorer och revision (Revisorsinspektionen, u.å.). Deras uppdrag innefattar bland annat utveckling av god revisionssed, anordning av auktorisationsprov samt tillsyn av revisorer och revisionsbolag. I 3a § revisorslag (2001:883) framgår det att tillsynen innefattar att kontrollera att revisorer fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättslagen. I nedan tabell ges en sammanfattning av vilka personer från respektive myndighet som deltog i en intervju.

Tabell 1

Myndighet	Yrke	Penningtvätsrelaterade arbetsuppgifter
Revisorsinspektionen (RI)		
RI1	Jurist	Informerar verksamhetsutövare om penningtvättslagen.
RI2	Jurist	Representant i Samordningsfunktionen.
RI3	Auktoriserad revisor	Ingår i tillsynsverksamheten som utför kvalitetskontroller av revisorer i sin efterlevnad av lagen.
Ekobrottsmyndigheten (EBM)		
EBM1	Civilutredande ekorevisor	Utredde ekonomiska brott.
EBM2	Strategisk ekorevisor	Granskar penningtvättsanmälningar från Finanspolisen och föreläser kring ekobrott.
Due Compliance (DC)		
DC1	Jurist	Tidigare complianceansvarig för bland annat penningtvätt. Förser idag företag med modulverktyg som utför penningtvättskontroller.

2.2.1.2 Revisorer

För att uppsatsens syfte skulle kunna uppfyllas, hölls även intervjuer med auktoriserade revisorer. Eftersom en mer omfattande analys av problematiken eftersträvades, togs beslutet att inkludera revisorer från såväl större som mindre byråer. Trots att uppsatsen i fråga inte lägger fokus på divergensen mellan storlekar av byråer, gjordes detta i försök att reducera risken för ett enformigt empiriskt material. Valet av revisorer fattades utifrån ett bekvämlighetsurval, vilket enligt Bryman och Bell (2017) bland annat handlar om att välja intervjupersoner utifrån sin omgivning. Urvalet har nödvändigtvis inte en geografisk innebörd varpå det snarare handlar om att nyttja redan befintliga kontakter, med tanke på den tidsbegränsning som belastade arbetet. Därmed befann sig revisorerna utspridd över större delen av landet. Risker som följer med denna urvalsmetod är främst att det, enligt Bryman & Bell (2017), blir svårt att generalisera resultatet

då det inte är ett representativt urval för populationen. Däremot finns det ingen anledning att tro att ett annorlunda urval hade resulterat i en helt annan slutsats, detta då revisionsprofessionen är så pass reglerad. Möjligtvis hade ytterligare infallsvinklar kunnat erhållas, vilket är en aspekt som tas hänsyn för i uppsatsens avslutande diskussion. Totalt kom fem revisionsbyråer att kontaktas där samtliga tillfrågade godkände medverkan i intervju. Fyra av dessa motsvarades av vad som kan kategoriseras som större byråer och en som en mindre. Nedan följer en översikt av de intervjuade revisorerna.

Tabell 2

Intervjuperson	Auktoriserad	Erfarenhet av revision
Revisor 1	Ja	24 år
Revisor 2	Ja	13 år
Revisor 3	Ja	9 år
Revisor 4	Ja	20 år
Revisor 5	Ja	17 år
Revisor 6	Ja	20 år

2.2.2 Informationssökning

Bryman och Bell (2017) belyser vikten av att genomföra en litteraturgenomgång i det inledande arbetet av en studie, med anledning av att kunna utveckla ett forskningsupplägg och styrka de valda forskningsfrågorna. Dessutom möjliggör en litteraturgenomgång även formuleringen av forskningsfrågorna utifrån vad som tidigare studerats alternativt saknar tidigare forskning (Bryman & Bell, 2017). Det initiala syftet med informationssökningen var således att ta del av tidigare studier och rapporter som gjorts inom valt område. Utöver det, gjordes ett försök till att spåra revisorers och andra inblandade aktörers uppfattning kring revisorns roll som just brottsförebyggare. De plattformar som gav givande information var främst databaserna Business Source Complete, LIBRIS, Brottsförebyggande rådets egna hemsida samt Samordningsfunktionens sida på Polismyndighetens webbplats. Funnen litteratur består till övervägande del av rapporter och vetenskapliga artiklar, varav samtliga artiklar är peer reviewed.

Sökorden som använts vid informationssökningen har i det stora hela bestått av följande: *penningtvätt, penningtvätt revisor, förväntningsgap, money laundering, audit och expectation gap*.

Kritik som kan riktas mot den litteratur som behandlas i uppsatsen är bland annat utifrån en tidsaspekt, då det inte funnits någon möjlighet att noggrant gå igenom allt material som sökningarna resulterade i. Vidare, har sökningarna utgått från de databaser som Lunds Universitets har åtkomst till, varpå det möjligtvis hade genererat alternativa sökresultat om det utgått från andra högskolors eller universitets tillgängliga databaser. Dessutom föreföll många artiklar kräva betalning för att ges tillgång till, vilket innebar en ytterligare begränsning. Sammantaget har informationssökningen varit besvärlig, även med hjälp från bibliotekarie.

Efter att ett forskningsgap identifierats och empiri insamlats, genomfördes ytterligare en informationssökning för att kunna utforma den teoretiska referensramen. I det fall där intervjupersonerna gjort påståenden om andra än dem själv, genomfördes informationssökning via internet för att försöka styrka uttalandena. Institutionalian har hämtats direkt från lagtexten respektive berörd föreskrift, och har med hjälp av Revisorsinspektionens medföljande kommentarer försökt tolkats. Slutligen har den teoretiska referensramen inhämtats från såväl böcker som vetenskapliga artiklar. Återigen användes ofta Business Source Complete för att finna relevanta vetenskapliga artiklar, då det är en företagsekonomisk databas.

2.3 Val av referensram

Studien syftar till att i huvudsak slå fast vilken betydelse revisorn har i det förebyggande arbetet och bekämpning av penningtvätt. Eftersom ämnet är relativt outforskat har det varit väsentligt att tillämpa olika slags teorier för att på så vis kunna erhålla olika infallsvinklar. För att kunna tolka empirin och dra slutsatser, ansågs det essentiellt att ha en grundläggande förståelse för vad avsikten med revision är och hur revisionsprocessen går till. Det inledande avsnittet i den teoretiska referensramen utgjordes därför av *revisorns allmänna roll*. Vidare, för att erhålla en uppfattning kring den kundrelation som finns mellan revisorn och det företag som revisorn ska revidera, var det betydelsefullt att tillämpa *agent- och principalteorin*. Därmed blev det den teoretiska referensramens andra avsnitt. Med hjälp av teorin går det bland annat att begripa

varför revisorn väljer att agera på ett visst sätt gentemot sin uppdragsgivare. Fortsättningsvis, fastän revisorns allmänna roll ger läsaren god insikt i vad revisorn är ämnad att göra, bidrar *legitimitetsteorin* med ytterligare förklaring till yrkesrollens betydelse, det vill säga säkerhetsställa och legitimera ett företags ekonomiska information för dess intressenter. Legitimitetsteorin ger även insikt i att en verksamhet i mångt och mycket handlar utifrån samhällets påtryckningar. Detta kunde exempelvis användas för att diskutera kring vad Revisorsinspektionen ville uppnå med de nya föreskrifterna. Legitimitetsteorin är den teoretiska referensramens tredje avsnitt. Det fjärde och sista avsnittet i referensramen består av *förväntningsgapsteorin*. Det finns ett antal olika beskrivningar av förväntningsgapet, men denna studie utgår från Brenda Porters definition då hon har gjort en tydlig och välutvecklad version som appliceras på just revisorsbranschen. Porters förväntningsgap är dessutom frekvent refererad till i andra vetenskapliga artiklar och spelar ofta en central roll i studier kring förväntningsgap. Teorin åskådliggör och beskriver orsaken till den problematik som framkommer av det empiriska materialet, exempelvis kring revisorernas bristande tillämpning av penningtvättslagen. Tack vare användning av förväntningsgapsteorin går det att tolka empirin och besvara uppsatsen andra frågeställning.

2.4 Genomförande av intervjuer

Högst troligt är intervjuer den vanligaste och mest användbara metoden för att erhålla empirisk data när en kvalitativ forskningsstrategi tillämpas, i alla fall om man ska tro Bryman och Bell (2017). Författarna påstår att det förmodligen beror på den flexibilitet som intervjuer medför. Vid beslut av intervjuform, är det väsentligt att välja ett format som kan uppfylla forskningens syfte bäst (Bryman & Bell, 2017). För att erhålla så passande empiri som möjligt bedömdes intervjuer i gruppformat var mest lämpligt, om två till tre personer. Med gruppintervju menas att det är fler än en respondent som närvarar, något Bryman och Bell (2017) beskriver som ett fördelaktigt tillvägagångssätt när exempelvis ett flertal personer har haft olika roller i ett projekt som tillsammans kan ge en helhetsbild av genomförandet. Detta överensstämmer i hög grad med hur de tillfrågade myndigheterna arbetar, då det finns tydliga ansvarsområden på antingen enhets- eller individnivå. Genom att låta kollegor från samma myndighet, med olika ansvarsområden och därigenom med olika erfarenheter, diskutera och komplettera varandra i de olika intervjufrågorna kunde så mycket information som möjligt inhämtas.

Lundahl och Skärvad (2016) hävdar dock att anpassningseffekten är en negativ följd av intervjuer i gruppformat, då respondenterna riskerar moderera sina svar till följd av vad övriga intervjupersoner säger. Vad gäller för specifikt den här uppsatsen är syftet inte utformat på ett sådant sätt att respondenterna skulle besvara intervjufrågor av känslig karaktär. I stället handlar det om att få ut så mycket information som möjligt, varpå gruppintervjuer ansågs fördelaktigt för att lyckas skapa en diskussionsvänlig miljö. Att intervjuerna skedde i grupp ansågs även vara fördelaktigt i fråga för revisorerna, då Revisorsinspektionens föreskrifter är så pass nya att det fanns en förförståelse för att revisorernas kännedom för dessa skulle variera. Dessvärre var detta inte möjligt, i stället intervjuades revisorerna individuellt från fyra byråer, med undantag för den femte där revisor 5 och 6 deltog i gruppintervju. Vad gäller intervjuerna med myndigheterna, kom samtliga att ske i grupp förutom Due Compliance. Detta då enbart en anställd i företaget var av intresse för uppsatsens syfte.

Fortsättningsvis gjordes en avvägning huruvida intervjun skulle genomföras fysiskt, via telefon eller med hjälp av digitala videoverktyg. Det beslutades att det var mest fördelaktigt att ha intervjuerna via videosamtal, eftersom respondenterna befann sig på olika håll i landet och det inte i egentlig mening ansågs möjligt att få till intervjun på plats inom den tidsram som förelåg. Telefonsamtal uteslöts med tanke på att det ansågs värdefullt att kunna se de tillfrågade för att kunna läsa av ansikts- och kroppsspråk. Samtliga intervjutillfällen genomfördes via videosamtal, bortsett från Ekobrottsmyndigheten som gjordes via telefon. Detta till följd av att tekniken strulade. Nedan följer en sammanställning av intervjuernas slutgiltiga genomförande.

Tabell 3

Myndighet	Sammansättning	Genomförande
Revisorsinspektionen	Grupp	Videosamtal
Ekobrottsmyndigheten	Grupp	Telefonsamtal
Due Compliance	Individuellt	Videosamtal
Revisor		
Revisor 1	Individuellt	Videosamtal
Revisor 2	Individuellt	Videosamtal
Revisor 3	Individuellt	Videosamtal
Revisor 4	Individuellt	Videosamtal
Revisor 5 och 6	Grupp	Videosamtal

2.4.1 Intervjuguide

Intervjuer kan ha olika grad av standardisering, det vill säga hur pass likartade undersökningens olika intervjuer utspelar sig (Lundahl & Skärvad, 2016). Vid standardiserade intervjuer är både frågeformuleringen och ordningsföljden förutbestämd, medan det vid ostandardiserade är mer fritt och fokus ligger i stället på att erhålla de svar som krävs för att fullborda undersökningen (Lundahl & Skärvad, 2016). Fortsättningsvis kräver valet av standardiseringsgrad en avvägning kring dels möjlighet till kvalitativ bearbetning av svaren vilket standardiserade intervjuer möjliggör, dels behovet av nyanserade och uttömmande svar något ostandardiserade intervjuer tillåter. Lundahl och Skärvad (2016) förklarar att ostandardiserade intervjuer ofta förekommer vid undersökningar som tillämpar kvalitativ metod. Detta då ostandardiserade frågor är mest passande vid insamling av *mjuka data* som omfattas av olika intervjupersonernas uppfattningar, bedömningar och upplevelser.

Lundahl och Skärvad (2016) presenterar ytterligare ett fenomen, semistandardiserade intervjuer, vilket kan beskrivas vara en kombination av de två tidigare redogjorda intervjumetoderna. Vid semistandardiserade intervjuer bestäms intervjufrågor på förhand, däremot tillåts en varierad

ordningsföljd och uppföljningsfrågor (Lundahl & Skärvad, 2016). För att på ett så framgångsrikt sätt som möjligt lyckas besvara uppsatsens forskningsfrågor, gjordes bedömningen att semistandardiserade intervjuer var det mest lämpliga tillvägagångssättet. Metoden tillåter samtalet att utvecklas och nyanseras, vilket ansågs vara en förutsättning för att kunna erhålla den helhetsbild som studien eftersträvade. Bryman och Bell (2017) menar dock att även semistrukturerade intervjuer kan bli för strukturerade och opersonliga. Samtidigt ansågs det vara betydelsefullt att behålla en viss ordning för att möjliggöra en jämförelse myndigheter respektive revisorer emellan. Intervjuguiden byggdes därför upp utifrån tre teman; *inledning*, *revisorns roll* samt *de nya föreskrifterna*, där respektive tema hade ett par förutbestämda frågor (se bilaga 2 och 3). Inledningsvis ställdes frågor som skulle ge information om intervjupersonerna i fråga, medan frågorna till de två följande ämnena var tänkta att utgöra uppsatsens empiri. De förutbestämda frågorna för det andra och tredje temat var öppet formulerade och gav intervjupersonen möjlighet att ge svar utifrån deras individuella kunskap och erfarenhet. Avsikten med dessa var att starta diskussioner där intervjuaren sedan kunde ställa passande följdfrågor. Samtidigt fanns en medvetenhet kring att uppföljningsfrågor kunde bli för ledande och därmed styra respondentens svar i den riktning intervjuaren eftersträvade. Värt att nämna är också att mer kunskap inom ämnet införskaffades löpande under studiens gång, varpå mer kvalificerade följdfrågor kunde ställas vid de avslutande intervjutillfällena.

2.5 Bearbetning av empiri

Vid samtliga intervjutillfällen spelades ljudet in. Detta för att kunna vara så närvarande som möjligt i själva samtalet. Även fast uppsatsens syfte inte intresserar sig för attityder på ett djupgående plan, ansågs det ändå vara av värde att i efterhand kunna höra *hur* respondenterna svarade och inte bara *vad* de sa, något som Bryman och Bell (2017) även understryker som betydelsefullt. Med hjälp av ljudinspelningen transkriberades respondentens svar och därefter skickades transkriberingen till intervjupersonen som då gavs möjlighet att förtydliga, rätta eller komplettera vad hen sagt. Vikten av respondentvalidering nämns mer utförligt under uppsatsens etiska överväganden i avsnitt 2.6. När transkriberingen blivit godkänd av den tillfrågade, började arbetet med att strukturera upp det empiriska materialet genom tematiseringar. Följande teman beslutades vara relevant för uppsatsens forskningsområde och för besvarandet av frågeställningarna: *revisorns roll*, *rapporteringsgraden* samt *den nya föreskriften*. Därefter

plockades nyckelord och meningar ut från transkriberingen med association till dessa teman, vilka sedan främst återgavs som citeringar. Valet att låta empirin, till stor del, bestå av citeringar medförde att läsaren kunde erhålla en tydlig förståelse för hur de tillfrågade motsatte sig alternativt höll med varandra i frågor. Det ansågs viktigt att inte bearbeta materialet alltför mycket redan innan analysen, utan låta citeringarna åskådliggöra problematiken. Värt att nämna är att det fanns fler intressanta citat från intervjuerna som inte tas upp i empirin, dessa ansågs däremot inte vara relevanta för denna uppsats. Den färdigställda empirin försökte sedan tolkas och analyseras med hjälp av uppsatsens valda teorier för att till sist mynna ut i en slutsats och diskussion.

2.6 Etiska överväganden

Bryman och Bell (2017) hävdar att etik har en betydande roll i forskningsprocessen och förklarar att det vid företagsekonomiska undersökningar är angeläget att motverka all form av skada hos deltagarna. Författarna redogör för följande principer: *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitets- och anonymitetskravet, nyttjandekravet samt falska förespeglningar*. De menar på att samtliga principer bör beaktas fortlöpande under studiens genomförande moment (Bryman & Bell, 2017). I samband med att intervjupersonerna initialt kontaktades, blev de väl informerade kring uppsatsens syfte. Öppenhet och ärlighet har präglat den kontakt som förekommit genom samtliga mailutbyten och telefonsamtal, då det är av största vikt att de tillfrågade inte får någon vilseledande eller falsk information om undersökningen. Ett par dagar innan en inbokad intervju skulle äga rum, skickades de planerade intervjufrågorna ut så att det skulle finnas tillräckligt med tid för förberedelse. Här blev de även informerade om att det intervjun skulle komma att vara semistrukturerad och att vi därför skulle komma att ställa följdfrågor. I samma mailutskick bifogades även ett samtyckesformulär, där intervjupersonerna informerades angående under vilka forskningsetiska riktlinjer denna studie följer vad gäller ljudinspelning såväl som frivilligt deltagande, möjlighet till att avbryta sin intervju (se bilaga 1). Därutöver informerades intervjupersonerna om sin anonymitet innan påbörjad intervju. Vad gäller de uppgifter som samlats in under arbetets gång och som berör intervjuobjekten, har dessa enbart använts i studien och inte tillämpats i andra sammanhang.

2.7 Studiens kvalitet

Reliabilitet, replikerbarhet och *validitet* utgör, enligt Bryman och Bell (2017), grundläggande kriterier som diskuteras vid bedömningen av ett forskningsarbete. Samtidigt är det begrepp som anses vara mer relevanta vid tillämpning av kvantitativ forskningsstrategi, och mindre användbara när metoden är av kvalitativ karaktär (Bryman & Bell, 2017). Detta påstående gör sig tydligt när reliabiliteten studeras i denna studie. Reliabiliteten, eller tillförlitlighet som det även kallas, handlar i mångt och mycket om att det ska gå att erhålla samma resultat varje gång undersökningen genomförs (Bryman & Bell, 2017). Detta är naturligtvis inte helt lätt vid intervjuer med flera oberoende personer. I stället hävdar författarna att det finns två viktiga aspekter som bör utgöra bedömningsgrunden när forskningen använder sig av en kvalitativ metod; *trovärdighet* och *äkthet* (Bryman & Bell, 2017). Därmed ansågs det mest lämpligt att låta uppsatsen förhålla sig till dessa två kriterier för att studien skulle kunna beskrivas som kvalitetssäker.

Vad gäller *trovärdighet* består kravet i sin tur av fyra delkriterier: *tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet* samt *konfirmering/bekräftelse*. På liknande sätt kan *äkthet* formuleras utifrån ett antal begrepp: *rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet* och *taktiskt autenticitet* (Bryman & Bell, 2017). För att skapa tillförlitlighet till resultatet kontaktades respondenterna efter intervjutillfället för att låta dem bekräfta att den information som erhållits och tolkats stämde överens med verkligheten. Denna teknik kallar Bryman och Bell (2017) för *respondentvalidering*. Vad gäller att säkerhetsställa att de resultat som sammanställts har en viss grad av överförbarhet, det vill säga hur väl resultatet går att appliceras i en annan kontext, har det varit betydande att intervjua flera olika revisorer från olika delar av landet med olika lång erfarenhet (Bryman & Bell, 2017). Det ska dock sägas, att för en fullständig överförbarhet skulle samtliga revisorer i Sverige behöva intervjuas. När det kommer till pålitlighet, har det under hela forskningsarbetets gång varit avgörande att bibehålla ett granskande synsätt. Detta innefattar bland annat att, i enlighet med Bryman och Bell (2017), se till att beskrivningen av samtliga delprocesser är fullständiga. För att garantera att den data som samlats in är att betrakta som pålitlig, har det varit viktigt att se till att undersökningen varit konsekvent. Samtliga respondenter har fått besvara samma utgångsfrågor och dessa har därefter analyserats likadant. Genom att låta uppsatsen opponeras på löpande, har utomstående individer fått fungera som granskare och

bedömare av kvaliteten. Fortsättningsvis handlar konfirmering/bekräftelse om att forskaren ska tillförsäkra att hen agerat i god tro och inte låtit sina egna personliga värderingar eller teorier påverka resultatet (Bryman & Bell, 2017). Här har opponenter till uppsatsen återigen fått spela en avgörande roll för att bekräfta att resultatet inte är subjektivt. Det ska dock sägas att det genom tydliga frågeställningar finns en risk för bias och därmed kan andra intressanta infallsvinklar förbisetts. Vidare har det även löpande fattats beslut om exempelvis val av respondenter och citat att ha med i empirin, vilket gör att uppsatsen alltså inte är helt fri från subjektivitet.

För att avslutningsvis nämna något kort om uppsatsens äkthet, har det varit eftersträvansvärt att upprätta en rättvisande bild. Detta har varit möjligt tack vare intervjuer med flera olika grupper som innehar intresse i frågan och att respondenternas svar behandlats likvärdiga. Fortsättningsvis, vad gäller ontologiska och pedagogisk autenticitet, förklarar Bryman och Bell (2017) att det handlar om huruvida deltagarna fått vidare förståelse i det som efterforskas och om de kommit underfund med hur andras uppfattning ser ut i fråga. Förhoppningen är att uppsatsen ska bidra till ökad förståelse för vilka argument som framförs i konflikten, men också ett förtydligande kring revisorns faktiska roll i det brottsbekämpande arbetet av penningtvätt. Vidare innebär katalytisk och taktisk autenticitet huruvida de medverkade haft möjlighet att förändra sin egna uppfattning i ämnet och/eller kunnat agera utifrån det som framkommit av undersökningen, vilket går att hänvisa till respondentvalideringen (Bryman & Bell, 2017).

3. Penningtvätt

3.1 Definitionen av penningtvätt

Det finns idag ingen allmänt vedertagen begreppsförklaring för fenomenet penningtvätt. På Ekobrottsmyndighetens hemsida (u.å.b.) beskrivs det som ett sätt att “[...] ‘sopa igen’ spåren mellan brottet och pengarna, så att pengarnas ursprung kan döljas”. Interpol (u.å.) beskriver i stället penningtvätt som att “[...] dölja ursprunget av olagligt erhållna intäkter så att de verkar ha härrört från legitima källor” (översatt). I 6 § penningtvättslagen uttrycks penningtvätt enligt följande:

Åtgärder med avseende på pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som

- 1. kan dölja egendomens samband med brott eller brottslig verksamhet,*
- 2. kan främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde,*
- 3. kan främja möjligheterna för någon att undandra sig rättsliga påföljder, eller*
- 4. innebär att någon förvärvar, innehar, hävdar rätt till eller brukar egendomen.*

Nämnda definitioner är några få av många, däremot är samtliga tre överens om att penningtvätt går ut på att dölja var kriminellt härstammade pengar kommer ifrån.

3.2 Penningtvättsprocessen

För att svarta pengar ska kunna tvättas vita, krävs det att ett visst antal åtgärder vidtas. Vesterhav, Korsell, Stenström och Skinnari (2011) beskriver det som en process som kan delas upp i tre, ibland även fyra, överlappande segment. Det första steget handlar i sin korthet om att “placera” de intäkter som härstammar från brottslig verksamhet i något finansiellt institut och därmed in i det legala, vilket kan likställas med själva handlandet av att lägga in smutsiga kläder i en tvättmaskin. Av samtliga faser, är det själva placeringen som betraktas som den mest riskfyllda. Detta då det finansiella institutet idag har betydande reglering för att upptäcka penningtvätt, inte minst genom kundidentifiering (Vesterhav et al. 2011). Steg två, skiktning, går i sin helhet ut på att se till att de illegala pengarna förflyttas runt för att på så vis reducera risken att upptäckas,

medan steg tre utgör en integreringsfas. Här gäller det att frambringa en vettig förklaring till varifrån pengarna kommer, ett påstående som måste framstå som tillräckligt legitimt för att övertyga andra att pengarna har ett legalt ursprung. Återinvestering är det fjärde steget i penningtvättsprocessen, vilket alltså inte nödvändigtvis alltid förekommer. Fasen innebär att det numera tvättade pengarna investeras in i olika typer av verksamheter, lagliga sådana, i samhället (Vesterhav et al. 2011).

4. Tidigare forskning

Det går att konstatera att ekonomisk brottslighet, och då i synnerhet penningtvätt, är ett område som är väl forskat på. Sedan brottsintensifieringen på 90-talet (Riksbanken, 2020) har många studier gjorts kring hur de tillämpade lagrummen ser ut, varför denna typ av brottslighet begås samt hur det påverkar samhällen på olika sätt. Däremot är studier av penningtvätt i relation till revisorns faktiska betydelse ett område som inte tilldelats lika mycket uppmärksamhet.

Med utgångspunkt i sökorden "*money laundering*" AND *audit** i databasen Business Source Complete, ser området internationellt sett, beforskat ut med en träff på totalt 128 akademiska tidskrifter på engelska inom tidsintervallet år 2000-2022. Efter närmare granskning av det rent innehållsmässiga resultatet av denna sökning, framkommer det däremot att det finnas en avsaknad vad gäller akademiska studier kring just revisionens betydelse i relation till brottsbekämpningen av penningtvätt. Lapteş (2020) är en av få som forskat i ämnet. Författaren bygger sin artikel på direktiv 2015/849/EU samt direktiv 2018/843/EU, där han utreder revisorers expanderade ansvar sedan direktivets införande år 2018. Slutsatsen som dras är att revisorer spelar en ytterst avgörande roll i frågan om att bekämpa såväl nationell som internationell ekonomisk brottslighet. Detta med tanke på att revisorer åläggs att dels ge mer uppmärksamhet till vissa transaktioner, dels kontrollera klientens IT-system (Lapteş, 2020). I en liknande artikel skriven av Nikolovski, Toshevski och Menkinoski (2016), intresserar sig författarna för den ökade ekonomiska brottsligheten. I studien presenteras de grundläggande faktorerna för uppkomsten av ekonomisk brottslighet samtidigt som revisionens roll i upptäckandet av misstänksam verksamhet diskuteras. Likt Lapteş, kommer dessa författare också fram till slutsatsen att revisorerna har en högst betydelsefull roll i upptäckandet av penningtvätt, med anledning av den transparens som tillfaller dem i anslutning av sina övriga arbetsuppgifter (Nikolovski, Toshevski & Menkinoski, 2016). Även Norton (2018) berör ämnet i sin studie, men fokuserar på att undersöka konsekvenserna av att revisorer i en privat sektor blir brottsbekämpande agenter å statens vägnar. Författaren kommer bland annat fram till att det förtroende som präglar revisorns professionella relation till klienten riskerar att äventyras. Norton (2018) föreslår dessutom att de termer som används i lagstiftningen och som föreskriver

revisorers rapporteringsskyldighet vid misstänkt penningtvätt, nödvändigtvis måste definieras mer tydligt. Detta då exempelvis misstankegraden är svårtydd.

Vad gäller svenska studier kring revisorns roll som brottsbekämpare av penningtvätt, har det riktats ett intresse mot Finanspolisens årliga penningtvättsrapporter. Lundberg (2016) samt Frydén och Öhrn (2014) har undersökt hur det kommer sig att revisorer i Sverige gör så pass få anmälningar till Finanspolisen, och genomför i samband med detta ett antal intervjuer med revisorer. De båda studierna kommer fram till att revisorernas tillämpning av penningtvättslagen brister och att detta dels grundar sig i att det finns en kundrelation mellan revisorn och dess uppdragsgivare, dels i allt för liten juridisk kunskap för lagtolkning. I rapporten *Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige* bedömer även Samordningsfunktionen att långvariga kundrelationer är en risk för utebliven penningtvättsrapportering (Polismyndigheten, 2021). Däremot ser Samordningsfunktionen även positivt på kundrelationer, då det ger revisorn en betydande möjlighet att finna avvikande beteenden och aktiviteter. De belyser även att misstankegraden enligt penningtvättslagens mening, kan vara en orsak till att antalet rapporteringar från revisorsbranschen är låg (Polismyndigheten, 2021). Detta då revisorer i sitt arbete har krav på sig att uttala sig först när de insamlat tillräckligt med revisionsbevis som styrker det dem påstår, medan penningtvättslagen endast kräver en låg misstankegrad utan någon tyngre bevisning. Tankesättet som en revisor ska ha vid upptäckandet av en misstänkt transaktion går således emot revisorns ordinära sätt att arbeta, vilket även framkommer i Frydéns och Öhrns studie (2014). Utöver de orsaker som ligger till grund för den låga rapporteringsgraden från revisorer, uppfattar även Lundberg (2016) att revisorerna inte anser att rapportering kring penningtvättsmisstanke bör ingå i revisorns arbetsuppgifter.

Fortsättningsvis har Brottsförebyggande rådet utfört en gedigen penningtvättsundersökning som bland annat utreder vilken roll olika typer av rådgivare, däribland revisorer, har i en penningtvättsprocess (Horgby, Särnqvist & Korsell 2015). De framför att rådgivningsektorn bistår penningtvättsprocessen med kunskap samt upprättande och godkännande av felaktiga intyg och andra handlingar. Revisorer är en typ av rådgivare som hjälper sina klienter med såväl rådgivning som att legitimera dess verksamhet med revisionsberättelsen. I

Samordningsfunktionens rapport beskrivs revisorn som “möjliggörare” då deras tjänster ger en kvalitetsstämpel på företagets finansiella rapporter (Polismyndigheten, 2021). Att revisorer används för att kunna transformera illegala transaktioner till legitima, kan revisorn i fråga vara medveten eller omedveten om (Polismyndigheten, 2021; Horgby, Särnqvist & Korsell, 2015). Gärningspersonerna i företaget kan redan, på ett eller annat sätt, ha försökt dölja ursprunget innan revisorn påbörjade sin granskning, vilket gör det svårt att detektera felaktigheter. Horgby, Särnqvist och Korsell (2015) exemplifierar att revisorer inte har möjlighet att kontrollera att alla de fakturor som finns med i bokföringen faktiskt representerar fysiska föremål. Samordningsfunktionen belyser dock revisorns underutnyttjade kompetens i arbetet mot penningtvätt som en konsekvens av den avskaffade revisionsplikten, då mindre aktiebolag har möjligheten att välja bort aktörer som har rapporteringsskyldighet enligt penningtvättslagen (Polismyndigheten, 2021).

5. Teoretisk referensram

5.1 Revisorns allmänna roll

Brante (2009) beskriver professioner som olika typer av yrkesroller, där status erhålls genom användandet av vetenskaplig kunskap. Läkare, jurister och ekonomer är exempel på detta. Yrkesrollerna har vanligtvis anknytning till högre utbildning där formell meritering ges och något som ska känneteckna en professionskår är dess utbytbarhet, det vill säga vem som helst inom kåren ska inneha den kompetens som krävs för att genomföra uppgiften. Vad som däremot särskiljer professioner från exempelvis bilmekaniker, är den abstraherande förmågan. Professioner erhåller ofta ett starkt förtroende, varför långvariga relationer många gånger uppstår (Brante, 2009). När det kommer till revisionen, ansågs denna inte till en början tillhöra en profession, det fanns ingen gemensam föreställning för hur en revisor skulle arbeta (Chandler & Edwards, 1996). I takt med att industrialismen växte fram, ansågs det däremot mer kritiskt att ha tillgång till professionella revisorer (Öhman & Wallerstedt, 2012). Därmed kom revisionen att bli mer strukturerad och metoder för tillvägagångssätt togs fram (Power, 1997). Idag tillhör revisorer en erkänd profession som, till följd av alla finansiella kriser, kommit att bli mer och mer reglerad (Öhman & Wallerstedt, 2012), något som styrks av Revisorsinspektionen (2021a). När graden självbestämmanderätt begränsas är det dock tveksamt om yrkesrollen kan benämnas som en profession (Brante, 2009). Trots detta, kommer revisionsyrket att benämnas som en profession i denna uppsats.

Enligt 5 § revisionslag (1999:1079) är revisorns uppgift att "*granska företagets årsredovisning och bokföring samt företagsledningens förvaltning*", vilket ska göras med professionell skepticism och i enlighet med god revisionssed. Syftet med revisionen är således att säkerhetsställa och legitimera att den ekonomiska information som ett företag lämnar, vad gäller dess finansiella ställning och resultat, ger en rättvisande bild till företagets intressenter (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). En förutsättning för att revisorn ska kunna öka trovärdigheten och tillförlitligheten är att hen kan bibehålla sitt oberoende, vilket innebär att revisorn är opartisk, självständig samt objektiv i sitt ställningstagande (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Fortsättningsvis utgör planering, genomförande och rapportering den trestegsmodell som

beskriver revisionsprocessen, här till tillkommer dokumentation (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Innan själva planeringen av granskningen kan genomföras, måste revisorn göra en riskbedömning. Denna riskbedömning grundar sig på den informationssamling som revisorn genomför av ett företag (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Vad som ska granskas och hur, är en avvägning från företag till företag. Eftersom det omöjligt finns tid till att granska allt, ger riskbedömningen riktlinjer för vilka områden där risken att det förekommer väsentliga fel uppskattas vara som störst (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Efter själva genomförandet av revisionen går därefter ut på att revisorn utefter rimlig säkerhet och tack vare revisionsbevis, bland annat ska uttala sig om huruvida företagets finansiella rapporter är fria från väsentliga fel i sin revisionsberättelse. Rapportering är således målet med granskningen (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014).

5.2 Agent- och principalteorin

Agent- och principalteorin kan tillämpas för att beskriva relationen mellan uppdragsgivare och uppdragstagare, där den förstnämnda utgörs av principalen och den sistnämnda av agenten (Alvesson & Svenningsson, 2019). Enligt Jensen och Meckling (1976) består förhållandet av att principalen(er) delegerar agenten(er) auktoritet till att fatta beslut inom ett tilldelat uppdrag som agenten gör på vägnar åt principalen. Med utgångspunkt i vad denna uppsats behandlar, är det revisorn på uppdrag av ägarna som ska fungera som kontrollant för att minska den informationsasymmetri som finns mellan ägare och anställda (Diamant, 2004). För ägarledda företag blir den grundläggande agent- och principalteorin däremot något vag som kartläggande modell, då ägarnas intresse inte avviker från förvaltningen (Diamant, 2004). I sådana typer av företag blir revisorns roll som kontrollant i stället ett samhällsuppdrag. Här ska revisorn kontrollera att ägarna är benägna att sköta företaget och verifiera att bokföring, redovisning och förvaltning görs i enlighet med lagstiftning (Diamant, 2004).

5.3 Legitimitetsteorin

Deegan och Unerman (2011) förklarar att det centrala i legitimitetsteorin är det "sociala kontrakt" som finns mellan ett företag och det samhälle där företaget bedriver sin verksamhet. Kontraktet innebär att företaget strävar efter att konstant försöka möta de förväntningar, normer

och värderingar som råder i samhället (Deegan & Unerman, 2011). Under förutsättning att ett företag inte lyckas uppnå de krav som samhället ställer, vilka ständigt förändras i och med det dynamiska samhälle vi lever i, bryts det sociala kontraktet och företagets möjlighet till fortlevnad sätts på spel. Deegan och Unerman (2011) hävdar att företag, med anledning av de krav som samhället ställer, kan komma att involvera specifika segment i sin verksamhet. Författarna poängterar dock att det nödvändigtvis inte innebär att företaget har ett genuint engagemang och intresse i ämnet. Således handlar det mer om att företaget vill upplevas legitim, i stället för att faktiskt vara det. Detta bestyrks av ytterligare författare, som menar att implementerandet av ett socialt och normativt accepterat segment snarare handlar om att uppnå en förmånlig bild av företaget gentemot externa parter (Besio & Pronzini, 2013; Deegan, 2002).

5.4 Förväntningsgap

Förväntningsgapets förekomst är något som har konstaterats av såväl forskare som revisorsprofessionen (se t.ex. Deegan & Ranking, 1999; IAASB 2021; Fulop, Tiron-Tudor & Cordos). Liggio var den första som kopplade förväntningsgapsteorin till revisionsbranschen och beskrev det då som skillnaden mellan revisorns, respektive användaren av de finansiella rapporternas förväntade prestationer (Lee, Ali & Bien, 2009). Sedan dess har olika definitioner myntats. På senare tid har däremot ett flertal forskare varit överens om att förväntningsgapet inte enbart beror på överdrivna förväntningar, utan även otillräckliga prestationer (Knutsson, 1994; Oseni & Ehimi 2012; Porter, 1993). Porter (1993) framför att de konflikter som finns mellan revisorer och samhället beror på att det finns ett förväntningsgap. Hon beskriver revisionsbranschens förväntningsgap som "skillnaden mellan samhällets förväntningar på revisorer, och hur revisorernas prestation uppfattas av samhället" (Porter, 1993, s. 50, översatt). Författaren delar upp förväntningsgapet i två huvudelement; *rimlighetsgapet* och *prestationsgapet*, där prestationsgapet i sin tur består av två komponenter; *bristfällig standard* och *bristfällig prestation* (Porter, 1993). Figur 2 illustrerar begreppets ingående delar.

Figur 2. Översatt illustration av Porters definition av förväntningsgapet (Porter, 1993, s.50).

Rimlighetsgapet skildrar distinktionen mellan det som samhället förväntar sig att revisorer uppnår och vad revisorer rimligen kan förväntas åstadkomma ur ett kostnadseffektivt perspektiv. *Prestationsgapet* tar i stället sikte på skillnaden mellan vad revisorer rimligen kan förväntas åstadkomma ur ett kostnadseffektivt perspektiv och uppfattningen kring vad revisorerna faktiskt uppnår. Den *bristfälliga standarden* är gapet mellan vad revisorer rimligen kan förväntas åstadkomma ur ett kostnadseffektivt perspektiv och de förpliktelser som lagstiftning och praxis ålägger revisorerna. Den *bristfälliga prestationen* utgör i stället skillnaden mellan uppfattningen kring vad revisorerna faktiskt uppnår och de förpliktelser som lagstiftning och praxis ålägger revisorerna. (Porter, 1993)

Vad det är som ger upphov till samhällets överdrivna förväntningar finns det en mängd olika förklaringar till. Fulop, Tiron-Tudor och Cordos (2019) hävdar att gapet kan hänföras till den storskaliga förändring som präglat revisionsyrket de senaste åren, vilket ligger till följd av den växande ekonomiska brottslighet som förekommer idag. FAR (2006) beskriver att den konflikt som råder kring vad revisorns roll faktiskt är, ger upphov till olika förväntningar. Det är åtskilliga intressenter som har nytta av revisorns arbete, men de har olika behov (FAR, 2006). Lee, Ali och Bien (2009) framför i stället att utvecklingen av revisorsprofessionen har gjort rollen komplex och är svårförståelig för samhället, vilket medför att det råder skilda uppfattningar kring vad revisionen ska åstadkomma. Detta är något som Gloeck och Jager (1993) spinner vidare på och menar att det utvidgade tjänsteerbjudandet av icke revisionsnära tjänster, exempelvis riskbedömning och säkerhetssystem, har gjort rollen svårförståelig. Dessutom missuppfattar allmänheten innebörden av olika revisionsbegrepp, exempelvis “rimlig säkerhet” och “materialitet” (Humphrey, 1997).

6. Empirisk data

6.1 Institutionalialia

6.1.1 Aktiebolagslag (2005:551)

Enligt 9 kap. 1 § ABL, kan företag välja att avstå från att utse en revisor under förutsättningarna att bolaget inte når upp till minst två av följande värden:

- 1. medelantalet anställda i bolaget har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 3,*
- 2. bolagets redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 1,5 miljoner kronor,*
- 3. bolagets redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 3 miljoner kronor.*

Föreligger sådana förhållanden att en revisor måste tillsättas är det, med stöd av 9 kap. 8 § ABL, bolagsstämman som fattar beslut om vem som ska väljas. Detta gäller när det rör sig om ett aktiebolag, vilket är den överlägset mest använda företagsformen i Sverige som utgör en juridisk person (SCB, u.å.). Bolagsstämman utgör det högsta beslutsorganet i ett företag och är den sammankomst där aktieägarna har möjlighet att utöva sin rätt att fatta beslut i frågor som rör bolaget (7 kap. 1 § ABL). Vid en annan associationsform kan mandatet att välja revisor se ut på annat vis, och regleras av andra lagrum.

6.1.2 Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Penningtvättslagen beskrivs som det administrativa regelverket, vars intention är att förhindra förekomsten av finansiell brottslig verksamhet i näringsverksamheter eller liknande i syfte för penningtvätt och/eller terrorfinansiering. Det framgår av 2 kap. 1 § penningtvättslagen, att en verksamhetsutövare, däribland auktoriserade och godkända revisorer enligt 1 kap. 2 § p.18 samma lag, ska göra en allmän riskbedömning av hur verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt. Faktorer som anses vara särskilt kritiska att ta hänsyn till är hur tjänsterna tillhandahållits, vilka kunder företaget har samt vilka geografiska riskfaktorer som återfinns

(Revisorsinspektionen, 2020). Det finns inte i lagstiftningen några närmare bestämmelser vad gäller hur själva riskbedömningen ska se ut. I stället ska den utformas i överensstämmelse med de övriga rutiner och riktlinjer som verksamheten har för att förebygga penningtvätt, enligt 2 kap. 2 § penningtvättslagen. Det är centralt och högst betydelsefullt att genomföra en fullständig allmän riskbedömning, då den ligger till grund för andra åtgärder mot penningtvätt såsom kundkännedomen och riskbedömning vad gäller kunder. Försättningsvis är det viktigt för en revisor att skaffa sig rutiner och riktlinjer, som kontinuerligt ska uppdateras utifrån de risker som framkommer. Enligt Revisorsinspektionen (2020) bidrar rutinerna och riktlinjerna bland annat med att förklara vilka åtgärder som ska vidtas beroende på vilken typ av situation det rör sig om. Vidare menar myndigheten att en utförlig dokumentation genererar bättre förutsättningar för att efterfölja de krav som återfinns i penningtvättslagen, vilket styrks av 2 kap. 2 § andra stycket penningtvättslagen.

En grundläggande förutsättning för att revisorn ska kunna förebygga penningtvätt, är att revisorn löpande skaffar sig god kännedom om sina kunder. Med andra ord är detta inget som enbart ska ske när en ny kund tillkommer, utan revisorn är skyldig att ha en aktuell förståelse av sin klient (Revisorsinspektionen, 2020). Till en början utgår kundkännedomsgårderna ifrån de risker och risknivåer som framkommit i den allmänna riskbedömningen och den enskilda riskbedömningen av kunden. Därefter, beroende på vilken risknivå som identifierats, kan mer omfattande utredningar behöva göras. Begreppet kundkännedom inbegriper både identifiering av kunden, men även en kontroll av dennes identitet. Identifiering innebär att revisorn samlar in personuppgifter om kunden och identitetskontrollen består av att bekräfta att dessa uppgifter är korrekta. Beroende på hur stor risk som är kopplat till kunden, kan det bli angeläget att få tillgång till information om kundens ekonomiska situation (Revisorsinspektionen, 2020). Återigen är dokumentation en viktig del av revisorns arbete och dokumentationskravet i 24 § revisorslag (2001:883) omfattar även de åtgärder som står skrivet i penningtvättslagen.

Till skillnad från all annan typ av ekonomisk brottslighet som nämns i aktiebolagslagen, har revisorn enligt penningtvättslagen en tystnadsplikt under omständigheten att hen har skälig anledning att tro att det förekommer penningtvätt. Därmed krävs det inte faktiska bevis och misstankegraden är låg (Revisorsinspektionen, 2020). Styrelsen ska med andra ord inte underrättas om revisorns iakttagelser som följer av 9 kap. 43 § ABL. Vidare ska revisorn varken

redogöra sina brottsmisstankar för en åklagare eller pröva om hen bör avgå enligt 9 kap. 44 § ABL. I stället ska revisorn utan dröjsmål meddela Polismyndigheten. Tystnadsplikten betyder, med stöd av 4 kap. 9 § penningtvättslagen, att revisorn inte heller är tillåten att för en kund eller någon utomstående upplysa att hen lämnat uppgifter till Finanspolisen eller att det genomförts, alternativt genomförs, en granskning av företaget. Fortsättningsvis får det inte i revisionsberättelsen åskådliggöras att revisorn gjort en bedömning vad gäller penningtvätt och inte heller bör revisorn i fråga avgå från sin roll. Det ska dock uppmärksammas att om en revisor misstänker att en potentiell kund använder sin verksamhet för penningtvätt, och revisorn därför avstår ifrån att ta sig an uppdraget, ska hen rapportera ändå. (Revisorsinspektionen, 2020).

6.1.3 Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2021:1) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Det fundamentala syftet med föreskriftens implementering är att åstadkomma ett komplement till den gällande penningtvättslagstiftning som presenterats ovan (1 § RIFS 2021:1). Påbudet är en tillökning av det tidigare vägledningmaterialet som presenterades år 2019 (Revisorsinspektionen, 2019) och innebär bland annat en preciserad beskrivning av den riskanalys som ska präglade varje revisors arbete samt de utvärderings- och dokumentationsskyldigheter som tillkommer revisorn. Bestämmelsen delas upp i två avsnitt där de inledande paragraferna riktar sig mot revisionsbyråer i stort (3-6 §§) och de senare mot den enskilde revisorerna (7-12 §§), vilket vidare är det avsnitt som främst gör sig relevant för denna uppsats. Det framkommer bland annat en redogörelse för hur den initiala riskbedömningen ska gå till, likväl för den fortsatta uppföljningen och dokumentationen av sin kännedom för kunden. Det aktualiserade tillvägagångssättet för riskbedömning präglas framförallt av de nya risknivåerna; normal, låg och hög, som i sin tur fastställs efter att en mer reglerad identitetskontroll har utförts. Fortsättningsvis skall revisorernas tidigare arbete vara enklare att följa upp i efterhand, varpå dokumentationskravet förstärks och förtydligas (Revisorsinspektionen, 2021b). Revisorsinspektionens myndighetschef, Per Johansson, avslutar presentationen av de nya föreskrifterna med att säga:

Revisorer ska vara en rengöringsmekanism i samhället. Företag där misstänkt ekonomisk brottslighet eller penningtvätt förekommer ska inte få den kvalitetsstämpel som revisionen utgör. Revisorerna måste

*därför ha "penningtvättsglasögonen" på under hela revisionen.
(Revisorsinspektionen, 2021b)*

6.2 Intervjuer

6.2.1 Myndigheter

6.2.1.1 Revisorns roll

Samtliga av de tillfrågade intervjupersonerna hos myndigheterna är överens om att revisorn har en betydande roll i bekämpningen och upptäckandet av penningtvätt, då de har en insikt i bolag som få andra verksamhetsutövare har.

Vi ser att revisorn fyller en central funktion eftersom denne har en stor inblick i en verksamhet. De får tillgång till bokföring och mycket underlag och så har de ju stor insyn i organisationen som sådan som andra verksamhetsutövare kanske inte har.

-RII

Revisorn är viktigt så tillvida att det är en kontrollant, en barriär på ett sätt som gör det svårare att begå brott i aktiebolag.

-EBM1

Ja, jag tycker de har en viktig roll. Sen är det svårt att säga om de är så mycket viktigare än andra, men absolut.

-DC1

RII belyser att revisorer förväntas fylla en funktion som brottsförebyggare men att deras tjänster också kan utnyttjas för att få en brottslig verksamhet att se mer legitim ut.

... man har en revisor för att få en "sign of" att det här är ok.

-RII

Ekobrottsmyndigheten betonar dock betydelsen av den avskaffade revisionsplikten. De menar dels att ekonomiskt kriminella handlingar som begås i mindre bolag inte kunnat ske i lika stor utsträckning om en revisor fanns med i bilden, dels att rollen i det brottsbekämpande arbetet hade kunnat intensifieras om kravet återinförts.

Det som gör att revisorns roll skulle kunna vara mycket större än den är idag är att ungefär 450 tusen aktiebolag saknar revisor av ungefär 550 tusen. Penningtvättslagstiftningen fungerar inte på 85% av våra aktiebolag och det är tyvärr så att många aktiebolag saknar revisor varpå det förebyggande arbetet inte kan bedrivas...

-EBM1

En ståndpunkt som framkom finnas hos fler av de tillfrågade intervjupersonerna var det faktum att en revisor verkar lägga mer fokus på penningtvättsfrågan, beroende på hur stort det individuella intresset för just denna fråga är.

Har man en person som är väldigt intresserad av de här frågorna, som djupdyker i de olika frågeställningarna och har en förståelse för regelverket, då kommer åtgärderna oftast bli mer väl genomförda.

-RII

Några är jätteduktiga, men den stora massan har för låg kunskapsnivå och är antagligen rätt ointresserade av det här, för det är bökigt.

-DC1

DC1s uppfattning är att många revisorer helt enkelt tenderar att inte följa de regelverk som åligger. EBM1 och EBM2 delar DC1s mening om att revisorerna är för okunniga på den lagstiftning de själva är skyldiga att följa. EBM1 förklarar att det troligtvis finns ett kunskapsgap mellan hur penninglagstiftningen ska tillämpas och hur revisorerna faktiskt tillämpar den.

Jag tror att det där blir ett gap mellan vad som faktiskt tillämpas och vad som faktiskt ska ske. Där kan jag tänka mig att många revisorer sitter ensamma och ängsliga och undrar hur de ska göra.

-EBM1

En grund för det här som [EBM1] påpekar är att revisorerna är för dåligt kunniga till och med i den lagstiftning som de är obligerad till att följa.

-EBM2

6.2.1.2 Rapporteringsgraden

Vad gäller den låga rapporteringsgraden som förekommer hos revisorer i Sverige idag bedömer DC1 bero på att revisorer verkar dra sig från att misstänkliggöra sina klienter. Något hen tror grundar sig i kultur. RI3 anser att det i stället handlar om att revisorn är ovan att rapportera vid den låga misstankegrad som penningtvättslagstiftningen förespråkar, då resten av

revisionsprocessen går ut på att samla in tillräckligt med revisionsbevis som bestyrker “rimlig säkerhet”. RI2 tillägger att det finns en förvirring mellan begreppen “anmäla” och “rapportera” som, tillsammans med rådande okunskap, gör tröskeln för rapportering till Finanspolisen än högre.

Sen tror jag att det är en begreppsproblematik, för revisorer har ju också en anmälningsskyldighet, man måste anmäla brott i vissa sammanhang och kopplar ihop “rapport” och “brott”; då ska jag anmäla min kund, det känns väldigt väldigt stort.

-RI2

Jag kan ju tänka mig att när man sitter som revisor, och särskilt på en mindre byrå där man sitter helt själv, måste det vara väldigt väldigt svårt att känna av vad är skälig misstanke eller anledning att anta, dessa juridiska gränsvärden som normalt folk inte har möjlighet att ta till sig. Samtidigt är det en kund man har att göra med, så ska man anmäla så vill man ha rejält på fötterna.

-EBM1

Kunskapen om lagstiftningen är allmänt låg och vad det gäller detaljer som misstankegrad, alltså graden av misstanke för att anmäla är ju jättelåg om man jämför med andra nivåer i ABL.

-DC1

EBM2 belyser att anledningen till att revisorernas rapportering till Finanspolisen är så pass underrepresenterade jämfört med de andra förpliktade verksamhetsutövarna, grundar sig i att majoriteten av anmälningar kommer från banker. Detta då banker under många år behövt följa penningtvättslagen och därmed utvecklat avancerade system för att upptäcka penningtvätt. RI2 tar resonemanget längre och menar att det till och med kan vara missvisande att ange en siffra för antalet rapporter, dels på grund av att bankerna sysslar med enormt mycket transaktioner och därmed naturligt kommer rapportera flest fall av penningtvätt, dels då många företag inte har någon revisor alls.

6.2.1.3 Den nya föreskriften

Revisorsinspektionen förklarar att grunden till föreskrifternas formulering härstammar från en tematillsyn som genomfördes för att lyckas kartlägga var revisorerna brister i sitt penningtvätsrelaterade arbete. När intervjupersonerna fick besvara frågan om hur tankarna gick kring den nypublicerade föreskriften, förekom en tydlig divergens i upplevelsena. Myndigheten som faktiskt utformat innehållet menar på att konkretiseringen av revisorns ansvar kan liknas

med andra tillsynsmyndigheters formuleringar gentemot respektive verksamhetsutövare, och att det bara var en tidsfråga innan myndigheten formulerade egna.

Fram tills nu har det funnits en paragraf i våra tidigare verksamhetsföreskrifter som har pekat på att man ska beakta penningtvättslagen, men det har inte varit så utförligt och tydligt. Vi kände att det fanns ett behov av att komma med någonting mer konkret.

-RII

En av intervjupersonerna från Ekobrottsmyndigheten har svarat på den remiss som skickats ut inför föreskriftens publicering och tyckte i största allmänhet att det var ett bra initiativ. Dock anmärkte hen på betydelsen av att föreskrifterna faktiskt efterlevs snarare än dess publicering.

Jag har suttit och läst några av de här tillsynsärendena som kommit och jag är tillbaka till att okej, ny regel, ny sammanfattning om hur man ska gå tillväga. Jag tror att det i grunden bygger på att man måste följa de regler som finns. Blundar man nu för det här nya så blir det ju inte bättre.

-EBM2

Förutom att föreskriften togs emot med en i allmänhet välkomnande mening, tillägger Revisorsinspektionen att det framkom önskemål om att konkretisera den något abstrakta formuleringen i föreskriften. Myndigheten pekar då på penningtvättsregelverket som riskbaserat varpå en detaljerad checklista inte är en möjlighet. DC1 anger en snarare kritisk ståndpunkt där hen tycker att innehållet intog en något intetsägande karaktär och inte kompletterade lagtexten såsom förväntat.

Men om jag ska fortsätta vara lite raljerande och slänga in vedträn i brasan så var de ju rätt uddlösa de där instruktionerna. De sa ju inte så himla mycket mer än vad lagtexten sa [...] Och dessutom stannade de ju ganska tidigt i lagen, alltså de har ju gett instruktioner för en rätt liten del av den fullständiga lagtexten [...] Det finns ju rätt så mycket mer man skulle kunna hjälpa revisorn i. Jag tror revisorerna rimligen hade förväntat sig lite mer förberedning än vad de faktiskt gav.

-DC1

6.2.2 Revisorer

6.2.2.1 Revisorns roll

Uppfattningen kring revision som en brottsförebyggande funktion av penningtvätt skiljer sig en del mellan de tillfrågade revisorerna. Revisor 1, 3 och 5 påpekar att de kan tillskrivas med en väsentlig roll i bekämpningen av brottsligheten, främst med anledning av den granskande uppgift som genomsyrar revisionen som sådan. Däremot också utifrån den unika insyn de har hos bolagen. Revisor 5 tillägger även det faktum att revisorer har en förtroendegivande roll i samhället varpå den brottsförebyggande funktionen bör ingå i ansvaret. Samtidigt är revisor 3 tveksam till att revisorn faktiskt har tillräckliga möjligheter för att upptäcka oegentligheter. Detta då yrket i övrigt innebär så mycket fundamentala uppgifter varefter den slutliga analysen kan bli lidande. Revisor 1 poängterar återigen det unika underlag en revisor har tillgång till som i sig möjliggör upptäckandet av brottslighet, men påpekar att revision trots allt inte är ett krav för samtliga aktiebolag.

Men sen behöver ju inte alla företag ha revision, utan det ska vara en viss storlek. Om man vill hålla på med penningtvätt väljer man nog inte in en revisor i uppdraget, då kör man på i tre år eller nåt sånt.

-Revisor 1

Revisor 4 delar åsikten med revisor 3 rörande att brottsförebyggande åtgärder knappast är en primär uppgift för en revisor, då revisionsprocessen består av så pass många andra segment. Revisor 6 anser att det inte hör till yrkesrollen att *leta* efter misstänkta transaktioner, utan snarare att agera *om* en sådan situation uppstår. Revisor 2 tycker inte att revisorn bör åläggas en roll i att upptäcka penningtvätt utan menar på att syftet med revisionen snarare är att uttala sig på stämman, kontrollera att resultat- och balansräkningen är korrekt utan materiella fel samt att ge styrelse och VD ansvarsfrihet.

Så primärt är det faktiskt inte vår roll att upptäcka brottslighet, vår roll är att säkerställa att årsredovisningen ger en rättvisande bild... Jag är inte helt säker på att revisorerna är glada i att få mer pålagor kring det här. Man tycker inte att vi är en polis på det sättet, det finns ju andra funktioner för sånt.

-Revisor 2

Revisor 6 uttrycker viss skepticism kring omständigheten att tillskjuta ansvaret för ett så pass omfattande samhällsproblem på en privat aktör i näringslivet. Hen anser att det är ett sätt för riksdagen att undvika det egna ansvaret. Vidare menar revisor 2 att ingen skulle vilja betala för revisorns profession om uppgiften gick ut på att ha den graden av granskning. Hen menar på att det skulle bli alldeles för kostsamt att gå in och titta på den detaljnivån. Revisor 3 och 5 är inne på samma spår och menar att en införd miniminivå för revisionsarvodet kan få positiva effekter på revisorns tidsmässiga möjlighet att upptäcka penningtvätt. Revisor 1 och 5 påpekar det faktum att revisorer kommer in i efterhand när de kriminella transaktionerna redan är genomförda.

...och det kan ju vara 1-1,5 år tillbaka och de är ju mer intresserade av att tvätta pengarna i det tillfället och då har de ju redan gjort det såklart när vi kommer in. Så vi är ju rätt sent ute. Däremot kan man ju rapportera en viss kund som man behöver titta närmare på. Så på så sätt fyller väl rapporteringen en funktion för myndigheterna genom att de får veta vilka som bör granskas då- även fast det är för sent.
-Revisor 1

6.2.2.2 Rapporteringsgraden

I fråga om de bakomliggande orsakerna till att revisorer är underrepresenterade i antalet rapporter som når Finanspolisen varje år, härleds det generellt till två förklaringar hos de tillfrågade intervjupersonerna. Revisor 1 och 4 är överens om att det antagligen beror på okunskap och ovana med hänvisning till hur fokuset på penningtvättsfrågan har intensifierat de senaste åren.

Jag tror det handlar om okunskap, man vet inte var gränsen går. Vi är inga jurister, vi har bara läst handelsrätt.
-Revisor 4

Detta är något som revisor 2 håller med om och har aningar om att ansvarsområdena dessutom kommer trappas upp ytterligare i framtiden.

...det är klart att det är praktiskt att ålägga olika pålagor på revisorn. Vi är ju ändå ute hos bolagen [...]. Så det finns absolut en risk att de pålägger oss mer krav hur vi ska göra.
-Revisor 2

Den andra anledningen som nämns som förklaring för revisorernas frånvarande rapporteringar är rädslan av att misstänkliggöra sin klient. Revisor 3 menar på att en felaktig misstanke kan skada kunden i fråga om publicitet och image, något som ligger i linje med revisor 4:as tankar. Hen tillägger också risken med att bli tillskriven ansvaret för skadan.

Sen är det väl lite försiktighet också, för det finns alltid en risk att det inte är penningtvätt och att vi skadar kunden, då vi skulle bli ansvariga för den skadan. Även om man anmäler anonymt, så kommer kunden fatta att det är revisorn. Så jag skulle säga att det är en kombination av okunskap och försiktighet.
-Revisor 4

Jag tror att det är lite känsligt. Det är bra att man flaggar för misstänkta transaktioner, men det finns också en risk att om man flaggar på för låg nivå och om det sen visar sig att det inte skulle vara något, att man skulle orsaka bolaget skada i form av negativ publicitet om det skulle komma ut eller liknande. Jag kan inte exakt vad de här misstankenivåerna är idag, men jag skulle aldrig vilja göra något som riskerar bolaget skada utan att veta att jag har kött på benen. Jag måste veta att det är så gott som fel.
-Revisor 3

Revisor 5 och 6 är överens om att den låga rapporteringsgraden förmodligen bottnar i den komplexitet som upptäckandet av oegentliga transaktioner innebär. Revisor 5 tillägger att det i övriga fall åligger ett omfattande beviskrav när revisorn vill yttra sig om något, en omständighet hen anser är förvirrande med tanke på de låga kraven för penningtvättsrapportering.

Hos samtliga intervjupersoner fanns det en personlig oerfaranhet i upptäckandet av penningtvätt hos de bolag som revisorerna utfört revision hos. Revisor 1 vittnar om andra former av ekonomisk brottslighet och revisor 4 refererade till en bluffaktura hen stött på vid något tillfälle. Just penningtvätt hade däremot ingen erfarenhet av. Såväl revisor 1 som 5 exemplifierar dock bluffakturor som ett vanligt exempel på hur penningtvättstransaktioner döljs. När frågan ställdes om hur revisorn hypotetiskt sett skulle gå tillväga i det fall att hen upptäcker en misstänkt transaktion, kunde de tillfrågade besvara frågan med viss kunskapsmässig divergens. I detta fall väljer vi att låta citaten nedan spegla skiljaktligheten.

Bra fråga, jag vet faktiskt inte då jag aldrig varit med om det. Men vi ska ju säkert då kontakta vår interna head of PPD (practice professional director) som vi alltid tar kontakt med och rapporterar och sen går man vidare, så det finns ju absolut en process för det här.
-Revisor 2

Först och främsta handlar det om att sätta sig in i det som har hänt så man förstår det och prata med rätt personer hos bolaget och se till att bolaget själva agerar på ett föredömligt sätt. Bolaget bör starta en egen utredning om vad som har hänt, man informerar VD, styrelse och sådär. Sen kan inte jag vilka krav det är kring flaggning av penningtvätt, så jag hade stämt av med de interna specialister som hade guidat mig.

-Revisor 3

Vi har en formulerad byrå-rutin, hur vi ska hantera det. Då tar vi kontakt med den här killen som är ansvarig hos oss mot Finanspolisen. Sen får man ju undersöka noggrannare den här transaktionen som man anar nåt lurtt. Man inhämtar underlag, fakturakopior, leveransbesked osv. Frågar helt enkelt vad det handlar om, är man inte nöjd och misstänker något konstigt skickar han in en anmälan till Finanspolisen via den portalen då.

-Revisor 1

Steg 1 är att diskutera med en erfaren kollega, och efter det får man ta ställning om man ska anmäla till FIPO. Om det skulle bli aktuellt att anmäla, så finns det säkert checklistor som kan hjälpa en.

-Revisor 4

6.2.2.3 Den nya föreskriften

Reaktionen på de nya föreskrifterna varierar nätt och jämt hos revisorerna. Revisor 1 och 6 påvisar en tydlig medvetenhet kring dess innebörd samt de förändringar som tillkommit och som i framtiden kommer påverka revisorns arbetssätt. Hos övriga tillfrågade finns det en överensstämmande uppfattning om att föreskrifterna inte kommer leda till någon faktisk förändring, utan att det övervägande är en upprepning av det arbetssätt som präglar yrket på senare tid. Speciellt i fråga om dokumentation och kundkännedom. Revisor 3 erkänner sin okunskap i föreskrifternas uppdatering men påpekar sin tillit till att byrån hen har sin anställning hos redan tillämpar föreskrifterna innehåll. Upplevelsen delas med revisor 2 som menar på att det finns anställda inom byrån med uppgift att se till att revisorerna är uppdaterade med de senaste verktygen.

Jag är inte superinförstådd kring denna uppdateringen.

- Revisor 3

Nej men det vet vi väl om, vi har ju ett gediget... jag visste ju bara inte om att även de tryckt på det, men vi har ju hur mycket folk som helst som hela tiden uppdaterar oss med rätt granskningsprogram så det har nog varje byrå ansvar för att man inkluderar i sitt arbetsprogram.

-Revisor 2

Revisor 1 påpekar det nytillkomna kravet på kännedom kring PEP-personer samt de kontroller som föreskrifterna framhåller att Revisorsinspektionen kommer utföra. Någon ytterligare förändring eller pålägg hävdar hen inte att publiceringen innehöll.

Annars så är det ju inte så stora skillnader, utbildningskrav har vi ju haft sen tidigare.
-Revisor 1

Revisor 4 instämmer med ovan påstående, men menar att det i sådana fall står mer i klartext vad som förväntas av revisorn. Samtidigt efterfrågar revisor 5 ännu tydligare direktiv kring exakt vid vilken tidpunkt som tillräckligt material och misstankegraden har uppnåtts, något som revisor 6 håller med om.

Sen ska man komma ihåg det här med att den låga misstankegraden är odefinierad. Det finns inget i doktrin eller i förarbeten vad den egentligen skulle vara. Vilket gör att det kanske lämnas lite för mycket flexibilitet upp till var och ens bedömning - när är det då så pass fel att jag kan misstänka? Är man riktigt nitisk, då skulle varje transaktion, som inte har komplett dokumentation, kunna vara en misstänkt transaktion.

- Revisor 6

I fråga om huruvida föreskrifterna kommer möjliggöra att antalet rapporter till Finanspolisen ökar, möts återigen med skiljaktighet i svaren revisorerna emellan. Revisor 3 anser att föreskrifternas verkningseffekt på antalet rapporteringar kommer bero på fall till fall. Hen påpekar risken med att antalet checklistor blir överväldigande för revisorn, vilket i sin tur skulle resultera i att den slutliga och avgörande reflektionen blir lidande. I största allmänhet är hen tveksam till att publiceringen skulle resultera i någon större förändring.

Men jag skulle bli förvånad om det går från så få fall till att det bara väller in case i framtiden. Skulle jag gissa tror jag inte det kommer skilja sådär jättemycket på sikt heller.

-Revisor 3

Revisor 5 och 6 delar uppfattningen om att föreskrifterna inte kommer innebära någon egentlig effekt för rapporteringsgraden. Vidare förstärker revisor 6 sitt tidigare presenterade påstående kring problematiken i att lägga ansvaret för polisiära åtgärder på privata entreprenörer.

Sen är det så att samhället får större bekymmer med ett visst område, det kan vara det här eller det som händer med skjutningarna. Ska man då skicka ut privatarméer till problemområden runt om i Sverige för att stävja våldet? Jag vet inte om vi ska gå den vägen, är det rätt verkligen? Det finns lite likheter i den frågan kopplat till ekonomisk brottslighet - "det är för svårt, så det kan inte vi göra, så vi lägger det på experterna som kan allt om ekonomi, det vill säga revisorerna, de fattar ju". Kan det tolkas som att man skjuter ifrån sig ansvaret litegrann?

- Revisor 6

När revisor 2 fick frågan angående om en ökning av rapporteringen kring misstänkt penningtvätt ens är något som bör eftersträvas, menade hen återigen på att det inte bör falla inom en revisors yrkesuppgifter då revisionen inte omfattas av en utredningsfunktion. Avslutningsvis tillfrågades revisorerna vad de tror att det krävs för särskilda åtgärder eller direktiv för att lyckas intensifiera antalet inrapporteringar från just revisorer. Det fanns stor variation i svaren på förslag.

Vet inte hur det skulle bli bättre förutom mer utbildning.

-Revisor 4

Sen tror jag att det är bra att man konkretiserar vilka förväntningar revisorer har gentemot sig för att förhindra penningtvätt och ta fram tydliga arbetsprogram och annat. Men där är det en ganska stor risk att det blir en checkliste-grej utan att det kanske ger så mycket.

-Revisor 3

Revisor 5 anser inte att regler är den rätta vägen att gå, utan efterfrågar i stället branschpraxis för att tydliggöra när själva agerandet ska äga rum. Revisor 1 drar resonemanget ytterligare och menar på att ett återinfört revisionskrav i kombination med att myndigheterna tar mer ansvar i sin kontroll över företagen, skulle bidra till minskad penningtvätt.

Jag tror att om lagen säger att du ska ha revision och myndigheterna kontrollerar att du har det, så tror jag att det skulle bli svårare att göra penningtvätt via företag.

-Revisor 1

7. Analys

7.1 Revisorns roll

Det står klart att de tillfrågade myndigheterna anser att revisorn har en viktig roll i bekämpningen av penningtvätt tack vare den inblick professionen har i företagets verksamheter. Det är en slutsats som Lapteş (2020) samt Nikolovski, Toshevski och Menkinoski (2016) även drar i sina respektive studier. Revisorsinspektionens myndighetschef, Per Johansson, utlåtande om att "penningtvättsglasögonen" bör tillämpas under hela revisionsprocessen ger ytterligare bekräftelse på detta. Samtidigt är revisorerna själva inte helt överens om penningtvättsbekämpningen är att betrakta som en del av deras primära roll. Vad gäller lagstiftarens ståndpunkt i frågan, torde den kunna tolkas vara som sådana att revisorn inte har en fullt så betydande funktion för att motarbeta penningtvätten som penningtvättslagen ger utslag för. Detta då penningtvättslagen inte går att tillämpa på 85% av bolagen till följd av att aktiebolagslagen inte kräver revision av samtliga bolag (Motion 2019/20:840). I annat fall är lagstiftningen motstridig. Emellertid är det viktigt att särskilja mellan vad som är revisorns faktiska uppdrag och vilken indirekt roll de får genom sitt uppdrag. Då själva revisionsprocessen alltid börjar med en riskbedömning, ingår det i revisorns uppgift att granska de områden som bedöms vara särskilt påtagliga för väsentliga fel (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Kravet på riskbedömning och god kundkänedom är dessutom centralt i penningtvättslagen. Det innebär således att revisorn kan upptäcka penningtvätt, under förutsättning att felaktigheter påträffas. Revisorn har dock inte enligt aktuell lagstiftning en uttalad uppgift att leta efter just penningtvätt. Penningtvättsprocessen är dessutom utformad på så sätt att ingen ska förstå att det rör sig om kriminella pengar som tvättats vita (Vesterhav et al. 2011). Precis som revisor 5 och 6 nämner, är det mer eller mindre omöjligt att komma underfund med en misstänkt transaktion. Det är därmed ogrundat av samhället att förvänta sig att revisorn ska kunna granska och påträffa samtliga oegentligheter. Det föreligger därför ett rimlighetsgap i enlighet med vad Porter (1993) redogör för, då revisorer förväntas finna omständigheter som rimligen inte är möjliga för dem att påvisa. De diverse förväntningar som uppkommer till följd av konflikten kring vad revisorns faktiska roll är (FAR, 2006), grundar sig möjligtvis i att revisorsprofessionen blivit alltmer komplex och svårförståelig (Lee, Ali & Bien, 2009).

Oberoende av hur viktig revisorn är i förebyggandet av penningtvätt, är det problematiskt att det förefaller finnas revisorer som tenderar att låta sig styras av subjektiva aspekter i sitt yrkesutförande. Flera myndigheter uttrycker att huruvida en revisor fullföljer sina skyldigheter enligt penningtvättslagen, helt enkelt grundar sig i om revisorn har ett individuellt intresse av just penningtvätt. Eftersom revision ändå får sägas vara en mycket reglerad profession, med tanke på den omfattande lagstiftning som berör dem, ska det troligtvis inte finnas något utrymme för individuella intressen. Detta gäller i samtliga hänseenden i revisorns roll, eftersom det i annat fall skulle gå emot revisionens syfte med att säkerhetsställa en rättvisande bild av ett företag genom att hen vidhåller ett oberoende (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Ur ett legitimitetsperspektiv är det därmed högst tveksamt om ett företag som revisorn granskar kan upprätthålla det sociala kontrakt som åligger gentemot samhället, i det fall att revisorns arbete inte är tillförlitligt. (Deegan & Unerman, 2011). Å andra sidan är det inte enbart valet av att inte följa lagstiftning som kan skada legitimiteten hos ett företag. Revisorernas okunskap till penningtvättslagstiftningen, något som empirin påvisade, skulle mycket väl kunna resultera i att samhället börjar ifrågasätta hur riktig den ekonomiska informationen som ett företag lämnar, faktiskt är. Särskilt då allt fler penningtvättskandaler uppmärksammas i medier, vilket uppsatsen bakgrund behandlar (Dyfvermark, Kakuli & Humlesjö, 2020). Att varken följa aktuell lagstiftning eller ha en vidare förståelse för den tyder dessutom på bristfällig prestation hos revisorn, vilket Porter (1993) förklarar är en del av det prestationsgap som finns mellan de rimliga förväntningar som ställs på revisorn och hur revisorn faktiskt presterar.

Ett annat perspektiv av resonemanget om huruvida revisorn utgör en brottsförebyggare och bekämpare av penningtvätt eller inte, är den som Revisorsinspektionen lyfter. Myndigheten påpekade att en del verksamheter väljer att skaffa sig en revisor, trots att de inte är skyldiga enligt aktiebolagslagen, för att se legitima ut. Ur denna synvinkel underlättar revisorn till penningtvätten snarare än att fungera som ett hinder. I detta hänseende går det att tala om revisorn som "möjliggörare", likt Samordningsfunktionens beskrivning (Polismyndigheten, 2021). Revisorn sätter då, medvetet eller omedvetet, en kvalitetsstämpel på den brottsliga verksamheten, eller en "sign of" som Revisorsinspektionen benämner det. Samtidigt kvarstår det faktum att en revisor, enligt lagen, är skyldig att rapportera till Finanspolisen om hen misstänker

penningtvätt, även om detta inte alltid efterlevs. Revisorns närvaro borde således utgöra mer av ett hot än ett möjliggörande. Detta är troligtvis anledningen till att penningtvätt framförallt förekommer i de mindre företagen som inte omfattas av revisionsplikten, en tolkning som gjorts utifrån Ekobrottsmyndigheten intervju. Med det sagt är det viktigt att komma ihåg att revisorn, vilket såväl revisorer som myndigheter underströk, kommer in efter att transaktionerna genomförts. Samtidigt bör detta inte få någon större betydelse eftersom vetskapen om att en revisor ska granska företaget, ändå bör avskräcka de flesta från att begå penningtvätt. Med detta sagt går det att åter ställa frågan om varför lagstiftaren valt att ta bort revisionsplikten för merparten av företagen i Sverige idag.

Ytterligare en aspekt vad gäller revisorn som bekämpare av penningtvätt, togs upp av revisor 6 under intervjun. Hen menade att det finns en känsla av ett statligt förskjutande vad gäller ansvaret för att stoppa penningtvätt och kritiserade vidare att privata aktörer ska förebygga så omfattande samhällsproblem som penningtvätten idag utgör. Genom att dra liknelse till de skjutningar som sker i Sverige, ställer revisor 6 frågan om det hade varit lika accepterat att skicka ut "privatarméer" för att stoppa våldet. Ur ett arvodes- och tidsperspektiv går det även att ifrågasätta om en revisor bör axla det enorma bekymmer som ändå åligger nationens beslutsfattare att ta itu med. Att lägga över bekämpningen av penningtvätt på någon annan, skulle dessutom kunna resultera i att samhället börjar tvivla på myndigheternas legitimitet. Eftersom myndigheterna har i uppdrag att se till att de lagar som riksdagen stiftar följs, kan överlämnande av för mycket av ansvaret på andra framstå som att myndigheterna inte gör det som de är ämnade att göra. Att ansvaret dessutom läggs på vinstmaximerande aktörer bidrar om än mer till att samhället upplever att staten bryter det sociala kontrakt som finns dem emellan (Deegan & Unerman, 2011). Detta blir en problematisk aspekt då revisionsbyråerna har incitament att bevara och förstärka sina marknadsandelar genom att upprätthålla sina befintliga klienter. Revisor 2, 3 och 5 är eniga om att näringslivet eventuellt inte är beredda att betala för den graden av granskning som krävs för att upptäcka penningtvätt. Troligtvis finns en ovilja hos klienterna att betala för den tid som statens tillskjutna ansvar egentligen kräver, vilket i så fall tvingar att revisorerna att förbise och prioritera bort de delar som inte primärt ingår i revisorns roll. Något som empirin visar.

7.2 Rapporteringsgraden

För att fortsätta diskussionen kring revisorns okunskap om penningtvättslagstiftningen som påbörjades i analysens föregående tema, går det att konstatera att såväl myndigheter som revisorer upplever bristen av förståelse för lagtexten som en avgörande orsak till det låga antalet rapporter som revisorer skickar till Finanspolisen (Polismyndigheten, 2022). Detta är även något som bekräftas av den tidigare forskning som Lundberg (2016) samt Frydén och Öhrn (2014) gjort. Vid en jämförelse mellan vad som står skrivet i penningtvättslagen och hur de tillfrågade revisorerna själva menar att de skulle gå tillväga i det fall att de kommer över en misstänkt transaktion, är det en oroväckande stor skillnad. Den sammanställda empirin påvisar nämligen en påtaglig inkompetens hos merparten av de tillfrågade revisorerna, där revisorerna i fråga mer eller mindre redogör för ett agerande som kan beskrivas vara raka motsatsen till vad lagstiftningen gör gällande. Den bristande kunskapen blir även tydligt vad gäller misstankegraden vid rapportering. I såväl empirin som i Moberg, Valentin och Åkerstens (2014) bok, framkommer det att omfattande insamling av revisionsbevis utgör ett viktigt inslag i revisionsprocessen. Revisorer lär sig tidigt att skaffa sig tillräckligt med underlag innan de gör några uttalanden. Empirin visar däremot att denna vana, i kombination med att många revisorer förväxlar misstankegraden i penningtvättslagen med den som står skriven i aktiebolagslagen, leder till att revisorer drar sig för att rapportera. Det framkommer även av empirin att det föreligger en begreppsförvirring mellan "rapportera" och "anmäla". Detta till följd av en missförståelse för vad penningtvättslagen respektive aktiebolagslagen menar att en revisor ska göra vid påträffandet av ekonomisk brottslighet. Förståelsen för vad som kan utgöra penningtvätt verkar inte heller finnas hos alla revisorer. För att exemplifiera menar revisor 4 att hen aldrig stött på en misstänkt transaktion utan endast en bluffaktura, samtidigt som revisor 1 och 5 förklarar att penningtvätt kan döljas med hjälp av just bluffakturor. Likväl framkommer det i empirin att det finns en avsaknad av kännedom vad gäller den tystnadsplikt som råder vid upptäckt penningtvätt enligt penningtvättslagen. Sammanfattningsvis går det alltså att förklara den låga rapporteringsgraden utifrån Porters (1993) prestationsgap, då revisorernas prestationer är inte i linje med rådande lagstiftning.

Prestationsgapet visar sig även i den motvilja som revisorerna har i att misstänkliggöra sin klient, vilket i empirin beskrivs som ytterligare ett skäl till att rapporteringsgraden idag inte är särskilt

hög. Flera revisorer uttrycker rädsla för att skada det företag som anställt hen i det fall att det rör sig om en felaktig misstanke, samt att bli anklagad för att ha rapporterat företaget. Att det förekommer en slags jäv av detta slag är inget som bör tas lätt på. Företagets intressenter förväntar sig att revisorn genomför sitt uppdrag utifrån professionell skepticism och oberoende i överensstämmelse med vad professionen är ämnad att göra (Moberg, Valentin & Åkersten, 2014). Återigen går det alltså att finna ett prestationsgap mellan vad revisorn ska göra enligt lag och vad revisorn faktiskt gör. Vidare går det även att föra en diskussion utifrån agent- och principalteorin. Då det är ägarna som anställer revisorn, bör revisorn inte ha incitament att undvika att rapportera till Finanspolisen eftersom det snarare är företagets anställda hen misstänkliggör. Samtidigt finns det en förståelse för att en ägare indirekt kan påverkas negativt av att revisorn rapporterar till Finanspolisen, under omständigheten att eventuell offentlig publicitet kring misstanken kan skada företagets image och legitimitet. Å andra sidan bör ägaren inte acceptera att någon anställd använder dennes verksamhet till att tvätta pengar. Det rör sig om en annan problematik vid revision av ägarledda företag, där ägare och företagsledning är samma personer (Diamant, 2004). Här blir revisorns uppdragsgivare även den som ska kontrolleras, vilket kan förklara revisorns obenägenhet till att rapportera misstänkta transaktioner.

7.3 Den nya föreskriften

Efter att ha sammanställt det empiriska materialet från genomförda intervjuer, kan det fastställas att revisorerna till övervägande del är överens om att de nya föreskrifterna i sig inte kommer tillföra någon större förändring. Både vad gäller antalet rapporteringar till Finanspolisen, men också det dagliga arbetssättet i stort. Bortsett från Revisorsinspektionen, uppger de tillfrågade myndigheterna en påtaglig skepticism i föreskrifternas förväntade effekt och verkan för revisorerna. Due Compliance står fast vid att innehållet är uddlöst och närmare bristfälligt då det enbart är ett mindre stycke av den fullständiga lagtexten som faktiskt behandlas. Det faktum att såväl revisorer som myndigheter är av åsikten att de nya föreskrifterna har en för abstrakt utformning och merparten av respondenterna uttrycker en önskan om en mer konkret vägledning, medför att de nya föreskrifterna inte kan tolkas som ett genuint försök till att bistå revisorerna med hjälpmedel. Detta tillsammans med förståelsen om att Revisorsinspektionen haft en bakomliggande förväntan på sig att publicera egna föreskrifter, leder till ett ifrågasättande om de nya föreskrifterna i mångt och mycket enbart var ett sätt för Revisorsinspektionen att försöka

legitimera sig själva. Med stöd av det som Deegan och Unerman (2011) framför rörande legitimitetsteorin, är det inte omöjligt att de nya föreskrifterna helt enkelt är ett verktyg för Revisorsinspektionen att möta de förväntningar som utomstående aktörer har på myndigheten. Påståendet styrks ytterligare av tesen vad gäller just implementerandet av normativt accepterade åtgärder för att påverka den yttre uppfattningen av verksamheten (Besio & Pronzini, 2013; Deegan, 2002).

Med vetskapen om att Revisorsinspektionen inte vid intervjutillfället hade några konkreta planer på att följa upp effekten av de nya föreskrifterna den närmsta tiden, framstår utsagan om legitimitet som ännu mer sannolik. I annat fall är det närmast underligt att Revisorsinspektionen inte redan nu har färdigställt en plan, eller i alla fall skapat ett första utkast, vad gäller att mäta föreskrifternas verkan och värde. Skulle det framkomma att föreskrifterna inte varit av någon större betydelse, vilket uppsatsens empiri visar, torde det finnas intresse hos myndigheten att omformulera och komplettera dessa med ytterligare hänvisningar. Revisorsinspektionen är trots allt ansvariga för att kontrollera att revisorerna fullgör sina skyldigheter, enligt 3a § revisorslag (2001:883). Vid utebliven uppföljning försvinner möjligheterna att förbättra och underlätta revisorernas förståelse för penningtvättslagen. Ekobrottsmyndigheten hävdar dessutom att föreskrifterna i sig inte har någon betydelse så länge innehållet inte efterföljs. Att revisorernas vägledning är bristfällig kan förklara den uteblivna regelefterlevnaden av penningtvättslagen, och varför revisorerna inte uppfyller de förväntningar som ställs på dem. Detta leder oss in på Porters (1993) andra del av prestationsgapet, bristfällig standard, som hittills inte har behandlats i analysen.

8. Slutsats och diskussion

8.1 Slutsats

Studiens syfte ämnar att fastställa revisorns faktiska roll i det brottsförebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt. Vidare har uppsatsen som sekundärt syfte att utreda vilka orsaker som föranlett den rådande konflikt som presenterats i uppsatsens inledning, därtill tillkommer intentionen att kunna slå fast vilka aktörer som medverkar till konflikten. Med det sagt, går det till en början att konstatera att uppsatsens initiala frågeställning inte nödvändigtvis enbart har *ett* tänkbart svar. I stället förefaller det kunna dras diverse olika slutsatser beroende på vilken aktör som beaktas. De genomförda intervjuerna med myndigheterna, tillsammans med penningtvättslagens innehållsmässiga mening, ger uttryck för att revisorerna har en betydande roll i det brottsförebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt. Inte minst med tanke på Per Johanssons, chef på Revisorsinspektionens, egna påstående kring att penningtvättsarbetet bör prägla hela revisionsprocessen. Ansvaret förstärks ytterligare i och med den föreskrift som Revisorsinspektionen publicerade vid årsskiftet till 2022, då föreskrifterna torde bekräfta de förväntningar som ställs på revisionens funktion i frågan. Samtidigt anses inte föreskrifterna i sig tillföra något vidare stöd i revisorernas yrkesutövning, utan kan efter genomförd analys snarare tolkas som ett sätt för inspektionen att legitimera sin egna verksamhet. Likväl ska sägas att penningtvättslagen på ett sätt domineras och slås ut av aktiebolagslagen, då den enbart tillskriver revisionsplikt på de bolag som faller inom definitionen av “större” aktiebolag. Ansvaret som penningtvättslagstiftningen formulerar kan därmed enbart appliceras på en minoritet av svenska aktiebolag. Hade förutsättningarna varit annorlunda och samtliga aktiebolag omfattats av revisionskravet, hade revisorns funktion och ansvar i frågan fått en betydligt större innebörd. Vikten av penningtvättslagstiftningens ansvarsformuleringar förlorar därmed substans i och med aktiebolagslagens begränsningar.

Att revisorerna själva är oense om vilken roll och hur stor betydelse de faktiskt har i brottsförebyggandet och bekämpningen av penningtvätt, är i sig väntat med tanke på den rådande konflikten. Samtidigt förefaller det finnas en gemensam föreställning om att det är orimligt höga

krav och förväntningar som ställs på professionen att upptäcka penningtvätt, både ur ett tidsperspektiv och ett kunskapsperspektiv. Sammantaget går det alltså att konstatera att den roll, förväntan och betydelse som myndigheterna och revisorerna själva tillskriver revisionsfunktionen i det förebyggande arbetet och bekämpning av penningtvätt är en mycket komplex fråga, vilket kan förklara avsaknaden av forskning på ämnet. Förutom de mer uppenbara skiljaktigheter som finns mellan myndigheter och revisorerna själva, ter det sig alltså också förekomma motstridigheter inom aktuell lagstiftning samt mellan Revisorsinspektionens olika uttalanden och agerande i form av de nya föreskrifterna.

Det finns med andra ord ingen tydlig samsyn om revisorns faktiska roll i det brottsförebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt. Denna motsättning mellan myndigheterna, lagen och revisorernas uppfattningar, ligger i sin tur till grund för konflikten. Uppsatsens andra frågeställning besvaras utifrån förståelsen om att konflikten uppstår till följd av ett förväntningsgap, i sin tur bestående av ett rimlighetsgap och ett prestationsgap. Att det står klart att det rör sig om ett rimlighetsgap blir tydligt i och med den distinktion som finns mellan vad revisorn skäligen har möjlighet att granska och upptäcka, och de förväntningar som samhället har på revisorn att motverka penningtvätt. Prestationsgapet åskådliggörs i stället i huvudsak dels genom okunskapen om penningtvättslagstiftningen som resulterar i att revisorerna inte efterföljer vad som åligger dem enligt lag, dels den bristfälliga standard som Revisorsinspektionen utformat i och med sina innehållslösa nya föreskrifter. Egenintresse i form av att inte vilja misstänkliggöra sin klient och, för vissa, ett avsaknat av intresse i frågan, är ytterligare faktorer till revisorernas ofullständiga prestation.

8.2 Diskussion och fortsatt forskning

När uppsatsen nu mynnat ut i ett antal slutsatser, är nästa steg att diskutera vad de egentligen innebär. Det faktum att det inte råder någon samsyn kring vilken roll, förväntning och betydelse som tillskrivs revisorerna, är definitivt inget som bör sopas under mattan. Särskilt om det rör sig om ett statligt förskjutande. Detta eftersom det i så fall innebär att en privat aktör med bristfällig kunskap om aktuell lagstiftning och tendens att agera utifrån eget intresse, ska ansvara för ett så omfattande samhällsproblem som penningtvätten trots allt utgör. Revision är en vinstmaximerande profession, varpå det är bekymmersamt att revisorn i många fall granskar sin

egna uppdragsgivare. Samtidigt har revisorn en utomordentlig insikt i ett företags ekonomi, vilket få andra har, inklusive myndigheter. Problematiken består dock även av att revisorsplikten är avskaffad för majoriteten av aktiebolagen i Sverige. Således finns det ingen möjlighet för revisorerna att upptäcka penningtvätt i de mindre bolag som väljer bort revisor. Det blir därmed tydligt, med hjälp av uppsatsen, att revisorns betydelse i bekämpningen av penningtvätt är något som måste ses över av de svenska lagstiftarna. I det fall att riksdagen fattar beslut om att fortsätta tilldela ansvaret till revisorer, skulle det vara fördelaktigt om aktuell lagstiftning korrigeras och att revisionsplikten återinförs för mindre bolag. Det torde även bli dyrare med revisionstjänster, eftersom det ur ett tidsperspektiv inte finns möjlighet för revisorerna att idag granska allt i den omfattning som är önskvärt. Den stora frågan är om revisorns klient hade varit villig att betala för de ansvar som staten tillskjuter revisorerna? Eventuellt hade det blivit relevant att föra en diskussion kring minimiarvode för revision, om svenska lagstiftare anser att revisorn faktiskt fyller en viktig funktion i att få bukt på samhällsproblemet. Det ska dock sägas att det fortfarande kommer vara orimligt att förvänta sig att revisorn ska kunna upptäcka alla oegentligheter, då gärningsmännen alltid ligger steget före vad gäller nya metoder att dölja penningtvätt.

Effekten av Revisorsinspektionens nya föreskrifter är ett annat intressant ämne att resonera kring, framförallt då de visat sig vara mer eller mindre verkningslösa. Frågan är om de verkligen hade behövts, eftersom befintlig lagstiftning redan täckte dess innehåll. I takt med att revisorns arbetsområde ständigt utvidgas, finns risken att de uppgifter som ligger utanför professionens primära syfte, däribland förebyggandet och bekämpning av penningtvätt, blir bortprioriterade. I en redan överbelastad yrkesmässig vardag, väljer revisorn att fokusera på vad den anser är viktigast. Vid tillkommande lagstiftning och föreskrifter på de områden som tilldelas mindre uppmärksamhet, förefaller mycket av dess innehåll att falla mellan stolarna. Uppsatsen åskådliggör hur penningtvättslagstiftningen är ett exempel på detta. Revisorerna sätter sig helt enkelt inte in i lagen, vilket resulterar i en utebliven förståelse för hur de ska agera. Okunskapen är alltså en av orsakerna till den konflikt som råder, däremot hade det i framtida forskning varit angeläget att utreda lösningar till problemet. Ett förslag kan vara att utföra en studie kring möjligheten att ställa högre krav på revisorernas förståelsen och i vilken utsträckning som de behärskar penningtvättslagstiftningen, inför ett auktorisationsprov. Det hade även varit intressant att utvärdera befintlig utbildning inom ämnet och i fall att det förekommer brister. Vidare,

förutom okunskapen, bestod prestationsgapet av motstridig lagstiftning och innehållslösa föreskrifter. Samtidigt utgår uppsatsen från svensk lagstiftning, vilken bygger på EU-direktiv. Således hade det varit fördelaktigt att studera penningtvättsdirektiven i detalj. Detta för att komma underfund med om den svenska lagstiftaren tvingats utforma penningtvättslagen på detta vis eller om den svenska lagstiftaren valt att, utifrån det utrymme som finns för egna preferenser, bygga upp lagstiftningen så som den gjorts. Fortsättningsvis hade det varit givande att undersöka syftet med den avskaffade revisionsplikten och då sätta det i relation till om detta ansvarsområde borde tillskrivas revisorer eller inte. Går intentionen med avskaffandet av revisionsplikt emot intentionen att låta revisorerna förebygga och bekämpa penningtvätt?

Ytterligare något som bör tas upp för diskussion och kritik är det faktum att inte fler myndigheter godkände medverkan till intervju med anledning av bristfällig insyn. Att inkludera fler intervjupersoner från de myndigheter som ingår i Samordningsfunktionen hade i sig varit betydelsefullt för studien. Nekandet till deltagandet är framförallt anmärkningsvärt då myndigheterna inte ansåg sig vara bekanta eller tillräckligt insatta i ämnet. Detta trots att de själva sammanställt rapporter som anses ha ytterst hög relevans för uppsatsen (se exempelvis Brottsförebyggande rådets rapporter som presenteras i tidigare forskning). Således hade det varit av intresse att gräva djupare i varför det anses vara ett svårt eller främmande ämne, trots den omfattning av reglering och diskussion som trots allt präglar området. Det är ett enormt fattigdomsbevis för den svenska revisionen generellt men i synnerhet för den svenska staten, om de som är satta för att få bukt med penningtvättsrelaterad brottslighet saknar kompetens i området. Det ger uppsatsen inte bara ett akademiskt värde i sig, utan rymmer också ett politiskt värde.

Avslutningsvis har vår uppsats bidragit mer till diskussion än konkreta svar. Aktörer och orsaker till konflikten har identifierats, emellertid är frågan om revisorns faktiskt roll mer komplex än vad den föreföll vara vid studiens början. Trots detta kan uppsatsens genomförda intervjuer och resonemang tillföra en viktig tankeställare hos studiens berörda intressenter. Det ska dock inte gå osagt att arbetet skalats ned till följd av begränsning vad gäller tid och omfattningen. Även om objektivitet har eftersträvat, har det löpande gjorts urval både vad gäller intervjupersoner och

redovisad empiri. Det innebär att resultatet är färgat av selektionen. Ett större urval hade exempelvis kunnat bidra med fler infallsvinklar.

Källförteckning

Offentligt tryck

Motion 2019/20:840 Återinförande av revisionsplikten

Prop. 2016/17:173 Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

RIFS 2021:1 Revisorsinspektionens föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

SOU 2021:42 Stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Litteratur

Alvesson, M., & Svenningsson, S. (2019). *Organisationer, ledning och processer*, 3 uppl, Lund: Studentlitteratur AB

Besio, C., & Pronzini, A. (2013). Morality, Ethics, and Values Outside and Inside Organizations: An Example of the Discourse on Climate Change, *Journal of Business Ethics*, vol. 119, nr. 3, ss. 287-300

Bildstein-Hagberg, S. (2021). Revisionsplikt fel medicin mot ekonomisk brottslighet [blogginlägg], Tillgänglig Online: https://www.svensktnaringsliv.se/blogg/fokus-pa-skatterna/revisionsplikt-fel-medicin-mot-ekonomisk-brottslighet_1179428.html [Hämtad 2022-04-08]

Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I Lindh, M. (red.) *Vetenskap för profession*. Högskolan i Borås, ss. 15-34

Bryman, A., & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, 3 uppl, Översatt av B. Nilsson, Malmö: Liber

Chandler, R.A., & Edwards, J.R. (1996), Recurring Issues in Auditing: Back to the Future?, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 9, nr. 2, ss. 4-29

Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 15, nr. 3, ss. 282-311

Deegan, C., & Rankin, M. (1999). THE ENVIRONMENTAL REPORTING EXPECTATIONS GAP: AUSTRALIAN EVIDENCE, *The British Accounting Review*, vol. 31, nr. 3, ss. 313-346

Deegan, C., & Unerman, J. (2011). *Financial accounting theory*, 2 europeiska uppl, McGraw-Hill Education

Diamant, Adam. (2004). *Revisors oberoende: Om den svenska oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*, Uppsala: Iustus Förlag AB

Due Compliance. (u.å.). Simple, compliant and complete Intake process. Tillgänglig online: <https://duecompliance.se/features> [Hämtad 2022-04-02]

Dyfvermark, J., Larsson Kakuli, L., & Gordh Humlesjö, A. (2020). SVT Avslöjar: Misstänkt penningtvätt i Swedbank, Sveriges Television, 19 februari, Tillgänglig online: <https://www.svt.se/special/swedbank/> [Hämtad 2022-03-28]

Ekobrottsmyndigheten. (u.å.a). Vårt uppdrag, Tillgänglig online: <https://www.ekobrottsmyndigheten.se/om-oss/vart-uppdrag/> [Hämtad 2022-03-30]

Ekobrottsmyndigheten. (u.å.b). Penningtvättsbrott, Tillgänglig online: <https://www.ekobrottsmyndigheten.se/om-ekobrott/brotten-vi-utreder/penningtvattsbrott/> [Hämtad 2022-05-02]

FAR. (2006). *Revision*, 2 uppl, Stockholm: FAR FÖRLAG AB

FAR. (u.å.). Det här gör FAR, Tillgänglig online: <https://www.far.se/om-far/det-har-gor-far/> [Hämtad 2022-03-31]

Financial Action Task Force. (2006). *Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Sweden*, Paris: Financial Action Task Force, Tillgänglig Online: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Sweden%20ES.pdf> [Hämtad 2022-03-30]

Frydén, S., & Öhrn, M. (2014). *PENNINGTVÄTT: En studie om varför revisorer anmäler få fall av penningtvätt*, Examensarbete, Institutionen för handel och företagande, Högskolan i Skövde,

Tillgänglig online: <http://his.diva-portal.org/smash/get/diva2:732908/FULLTEXT01.pdf>
[Hämtad 2022-03-23]

Fulop, T. M., Tiron-Tudor, A., & Cordos, G. S. (2019). Audit education role in decreasing the expectation gap, *Journal of Education for Business*, vol. 94, nr. 5, ss. 306-313

Gloeck, J.D., & Jager, H. (1993). The Audit Expectation Gap in the Republic of South Africa, *Accounting & Business Research*, vol. 24, nr. 95, ss. 282-283

Horgby, A., Särnqvist, D., & Korsell, L. (2015). Penningtvätt och annan penninghantering (Rapport 2015:22), Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Humphrey, C. (1997). Debating Audit Expectations. I Sherer, M. & Turley, S. (red). *Current Issues in Auditing*, 3 uppl, London: Paul Chapman Publishing Ltd

IAASB. (2021). FRAUD AND GOING CONCERN IN AN AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS: Exploring the Differences Between Public Perceptions About the Role of the Auditor and the Auditor's Responsibilities in a Financial Statement Audit, Tillgänglig online: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-Discussion-Paper-Fraud-Going-Concern.pdf> [Hämtad 2022-04-14]

Interpol. (u.å.). Money laundering, Tillgängligt online:
<https://www.interpol.int/en/Crimes/Financial-crime/Money-laundering#:~:text=Money%20laundering%20is%20concealing%20or,drug%20trafficking%2C%20robbery%20or%20extortion.>
[Hämtad 2022-05-25]

Jensen, C. M., & Meckling, H. W. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure, *Journal of Financial Economics*, vol. 3, nr. 4, ss. 305-360

Johansson, I. (2020). Miljardfakturan som du inte vill ha, Göteborgsposten, 11 juli, Tillgänglig online: <https://www.gp.se/ekonomi/miljardfakturan-som-du-inte-vill-ha-1.31129891> [Hämtad 2022-03-30]

Knutsson, P. H. (1994). "IN THE PUBLIC INTEREST" -- IS IT ENOUGH?, *CPA Journal*, vol. 64, nr. 1, s. 32

Lapteş, R. (2020). COMBATING MONEY LAUNDERING - A MANDATORY TOPIC FOR THE PROFESSIONAL ACCOUNTANT, *Bulletin of the Transilvania University of Brasov*, vol. 13, nr. 2, ss. 141-146

- Lee, T.H., Ali, A.M., & Bien, D. (2009). Towards an Understanding of the Audit Expectation Gap, *ICFAI Journal of Audit Practice*, vol. 6, nr. 1, ss. 7-35
- Lundahl, U., & Skärvad, P. (2016). *Utredningsmetodik*, 4 uppl, Lund: Studentlitteratur AB
- Lundberg, K. (2016). Varför anmäler revisorer få penningtvättsrapporter till Finanspolisen?: En kvalitativ studie om revisorers rapportering till Finanspolisen analyserat utifrån selektionsteori, kandidatuppsats, Institutionen för samhällsvetenskap, Södertörns högskola, Tillgänglig online: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1058395/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2022-03-28]
- Moberg, K., Valentin, N., & Åkersten, P. (2014). *Bolagsrevisorn: oberoende, ansvar, tystnadsplikt*, 4 uppl, Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Morris-Cotterhill, N. (2001). Money Laundering, *Foreign Policy*, vol. May-June, nr. 124, ss. 16-20+22
- Nikolovski, P., Blazhekovikj Toshevski, M., & Menkinoski, G. (2016). FINANCIAL FRAUD AND THE ROLE OF AUDITOR, *Horizons Series A*, vol. 19, nr. 1, ss. 137-145
- Norton, S.D. (2018). Suspicion of money laundering reporting obligations: Auditor compliance, or sceptical failure to engage?, *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 50, ss. 56-66
- Oseni, A.I., & Ehimi, C.O. (2012). Existence and Nature of Audit Expectation Gap: Nigerian Perspective, *Asian Economic and Financial Review*, vol. 2, nr. 8, ss.1051-63
- Polisen. (2020). Nationell samordning mot penningtvätt och finansiering av terrorism, Tillgänglig online: <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/penningtvatt/nationell-samordning-mot-penningvat-t-och-finansiering-av-terroris/#samordningsfunktion> [Hämtad 2022-03-29].
- Polismyndigheten. (2021). Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021
- Polismyndigheten. (2022). *Finanspolisens årsrapport 2021*
- Porter, B. (1993). An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap, *Accounting and Business Research*, vol. 24, nr. 93, ss. 49-68
- Power, M. (1997), *The Audit Society: Rituals of Verification*, Oxford: Oxford University Press

Revisorsinspektionen. (2019). Ny vägledning för revisorer kring penningtvätt och finansiering av terrorism, Tillgängligt online:

<https://www.revisorsinspektionen.se/publikationer/nyheter/20182/ny-vagledning-for-revisorer-kring-penningtvatt-och-finansiering-av-terrorism/#:~:text=Enligt%20penningtv%C3%A4ttslagen%20%C3%A4r%20verksamhetsut%C3%B6vare%2C%20d%C3%A4ribland,rapportera%20misst%C3%A4nkta%20transaktioner%20och%20aktiviteter> [Hämtad 2022-03-29].

Revisorsinspektionen. (2020). Tematillsyn- revisionsföretags och revisorers tillämpning av penningtvättslagen (Dnr 2020-1769), Tillgängligt online:

<https://www.revisorsinspektionen.se/globalassets/webbplatsen/publicerat/nyheter/tidigare-ar/2020/rapport-tematillsyn-penningtvattslagen.pdf> [Hämtad 2022-04-18]

Revisorsinspektionen. (2021a). Företag som brottsverktyg, revisorns roll - lärdomar från framtidsseminariet, Tillgängligt online:

<https://www.revisorsinspektionen.se/publikationer/nyheter/2021/foretag-som-brottsverktyg-revisorns-roll---lardomar-fran-framtidsseminariet/> [Hämtad 2022-03-30]

Revisorsinspektionen. (2021b). Nya penningtvättsföreskrifter, Tillgängligt online:

<https://www.revisorsinspektionen.se/publikationer/nyheter/2021/nya-penningtvattsforeskrifter/> [Hämtad 2022-04-08]

Revisorsinspektionen. (u.å.). Om Revisorsinspektionen, Tillgängligt online:

<https://www.revisorsinspektionen.se/om-ri/> [Hämtad 2022-03-30]

Riksbanken. (2020). 30 år av penningtvättsbekämpning i Sverige och internationellt – fungerar systemet som det var tänkt?, Tillgängligt online:

https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/pov/artiklar/svenska/2020/200513/2020_1_30-ar-av-penningtvattsbekampning-i-sverige-och-internationellt.pdf [Hämtad 2022-05-10]

SCB. (u.å.). Företagsregistret, Tillgängligt online:

<https://www.scb.se/vara-tjanster/bestall-data-och-statistik/foretagsregistret/#:~:text=F%C3%B6retagsregistret%20inne%C3%A5ller%201%20674%20052,aktiebolag%20totalt%2C%20%C3%A4gs%20av%20kommuner> [Hämtad 2022-04-08]

Törnwall, M., & Almgren, J. (2020). Dokument avslöjar: FI sågade Nordea 2018, Svenska Dagbladet, 21 september, Tillgängligt online:

<https://www.svd.se/a/mB6p7q/nordea-faller-brant-efter-ny-misstankt-penningtvattharva> [Hämtad 2022-03-30]

Vesterhav, D., Korsell, L., Stenström, A., & Skinnari, J. (2011). Penningtvätt- Rapportering och hantering av misstänkta transaktioner (Rapport 2011:4), Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Tillgänglig online:
https://bra.se/download/18.744c0a913040e4033180001703/1371914718730/2011_4_penningvat_t.pdf [Hämtad 2022-04-08]

Öhman, P., & Wallerstedt, E. (2012). Audit regulation and the development of the auditing profession: The case of Sweden, *Accounting History*, vol. 17, nr. 2, ss. 241-257

Bilagor

Bilaga 1. Samtyckesformulär

Samtyckesformulär

Bakgrund till uppsatsen

Med den skiljaktighet som präglar diskursen kring revisorns funktion i det brottsförebyggande arbetet mot penningtvätt i åtanke, mynnar uppsatsens huvudsyftet ut i att kartlägga revisorns faktiska roll och betydelse i just denna mening. Utöver det primära syftet har uppsatsen till avsikt att inte enbart ge en röst till själva upphovsmännen till föreskrifterna, utan även rättstillämparna, genom att tillföra en tidig analys av den nya föreskriften från Revisorsinspektionen (RIFS 2021:1).

Intervjun

Intervjun tar sin utgångspunkt från tre större teman med totalt 14-23 formulerade frågor och tar tidsmässigt cirka 30-45 minuter att genomföra, med förbehåll för hur många intervjupersoner som deltar samtidigt. Intervjun kommer att bli inspelad för att sedan utgöra material i uppsatsens inhämtad empiri. Du/ni har när som helst rätt att avstå från intervjun i sin helhet likväl som rätt att avstå från vissa specifika frågor.

Vi har valt att använda en semistrukturerad intervjuform som låter respondenten tala fritt runt frågorna och lägga till information under intervjuens gång.

Med detta formulär certifierar jag härmed mitt deltagande i intervjun ledd av Klara Carlbring, Elin Skilberg och Matilda Westin från Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet. Syftet med formuläret är att specificera bestämmelserna som finns för att säkerställa min anonymitet och mina rättigheter under projektets gång.

Jag har erhållit tillräckligt med information kring syftet med uppsatsen i stort.

Syftet kring mitt deltagande i projektet har förklarats och är tydligt.

Mitt deltagande är frivilligt. Det finns inget yttre eller inre tvång för att delta.

Jag tillåter intervjun att bli ljudinspelad.

Jag har rätten att avstå från att svara på specifika frågor.

Jag är medveten om att jag kan dra tillbaka mitt deltagande när som helst under intervjun.

Bilaga 2. Intervjufrågor för myndigheter

Tema: Inledning

1. Vilka är era yrkesroller?
2. Hur berör era yrken arbetet mot penningtvätt?
3. Hur ser ni på utvecklingen av penningtvätt och är det möjligt för lagen och föreskrifter att utvecklas i takt med detta?

Tema: Allmänna tankar om revisorns roll

1. Hur skulle ni säga att man ser på revisorns roll i det förebyggande arbetet och bekämpningen av penningtvätt?
2. Varför finns dessa förväntningar (tror ni)?
3. Tidigare studier har visat att revisorer inte rapporterar kring misstanke av penningtvätt förens vid en högre misstankegrad än vad lagen förespråkar, hur ser ni på det? Rimligt eller orimligt?
4. Enligt Finanspolisens årsrapport (2021) inkom 8 av 24 505 rapporter från revisorer under år 2020, och 20 av 37 528 under år 2021. Varför tror ni att det skiljer sig så mycket på antalet rapporter mellan olika branscher?
5. Finns det något som ni tror skulle krävas för att rapporteringsgraden från revisorer ska öka?
6. I grund och botten är det uppdragsgivarna till revisorer som skall granskas, ser ni någon jävsproblematik när det kommer till just området för penningtvätt?
7. Tror ni det skiljer sig mellan stora och små byråer?

Tema: Tanken bakom den nya föreskriften

Introduktion till tema 3:

1. 1 januari 2022 trädde Revisorsinspektionens nya föreskrifter i kraft, vilka är tänkta att komplettera penningtvättslagen
 - Vi har förstått att den konkretiserar revisorns ansvar ytterligare, framförallt tillvägagångssättet vid riskbedömning, uppföljning och dokumentation.
 - Hur väl införstådda är man med den här förändringen, vad är/var era spontana tankar med föreskriften?
 2. Tror ni rapporterings-asymmetrin låg till grund för den nya föreskriften? Eller vad tror ni låg till grund för behovet av de nya föreskrifterna?
 3. Vad tror ni är det man vill uppnå med föreskrifterna?
 4. Hur tror ni att ska detta följas upp? Finns det någon ytterligare statistik man kan urskilja föreskriftens effekt på?
-

Bilaga 3. Intervjufrågor för revisorer

Tema: Inledning

1. Är du/ni auktoriserad revisor?
2. Hur många år har du/ni jobbat med revision?
3. Vilka typer av företag/branscher arbetar du/ni med?

Tema: Revisorns roll

1. Vad är din inställning till revisorns roll som brottsförebyggare och bekämpare mot penningtvätt?
2. Hur prioriteras "penningtvättsmisstanke-frågan" hos din revisionsbyrå?
3. I allmänna drag, hur arbetar ni för att upptäcka penningtvätt? Hur hittar ni misstänkta transaktioner?
4. Hur döljer företag transaktioner?
5. Har du någon gång kommit i kontakt med en misstänkt transaktion, som kan vara relaterad till penningtvätt?
→ Om ja: Vad gjorde du då?
→ Om nej: Om du hypotetiskt kommer i kontakt med en misstänkt transaktion, hur skulle du gå tillväga?
6. Hur skulle du gått tillväga rent hypotetiskt.
7. Tidigare studier har visat att revisorer inte rapporterar kring misstanke av penningtvätt förens vid en högre misstankegrad än vad lagen förespråkar, hur ser ni på det? Rimligt eller orimligt?
8. Upplever du att revisorer har förutsättningen att lägga märke till misstänkta transaktioner?
9. Du tror inte man väljer in en revisor för att legitimera sig där då?
10. Vad tror du är förklaringen till att revisorer rapporterar så få misstänkta transaktioner?

Tema: De nya föreskrifterna

1. 1 januari 2022 trädde Revisorsinspektionens nya föreskrifter i kraft, vilka är tänkta att komplettera penningtvättslagen
 - a. Hur väl införstådda är ni med den här uppdateringen, vad är/var era spontana tankar med föreskriften?
2. Hur har man tagit emot det ökade ansvaret?
3. Har förväntningarna på revisorn blivit tydligare iom föreskriften?
4. Tycker du att det arbetet är i linje med revisorns syfte?
5. Har ni vidtagit några åtgärder inom detta sedan föreskrifterna trädde i kraft (dvs sedan årsskiftet)?
6. Hur tänker du kring att det är uppdragsgivaren som ska granskas?
7. Tror ni att det kommer bli någon skillnad i antalet rapporteringar nu efter att de nya penningtvättsföreskrifterna från Revisorsinspektionen trädde i kraft?
8. Tycker du att lagstiftningen har en verkningsfull utformning? Finns det brister trots de nya föreskrifterna?
9. Finns det något i den aktuella lagstiftningen som ni upplever som särskilt svårt?
10. Vad tror du skulle krävas för ytterligare lagstiftning/föreskrifter (eller andra åtgärder från myndigheters/regeringens sida) för att rapporteringsgraden från revisorer ska öka?